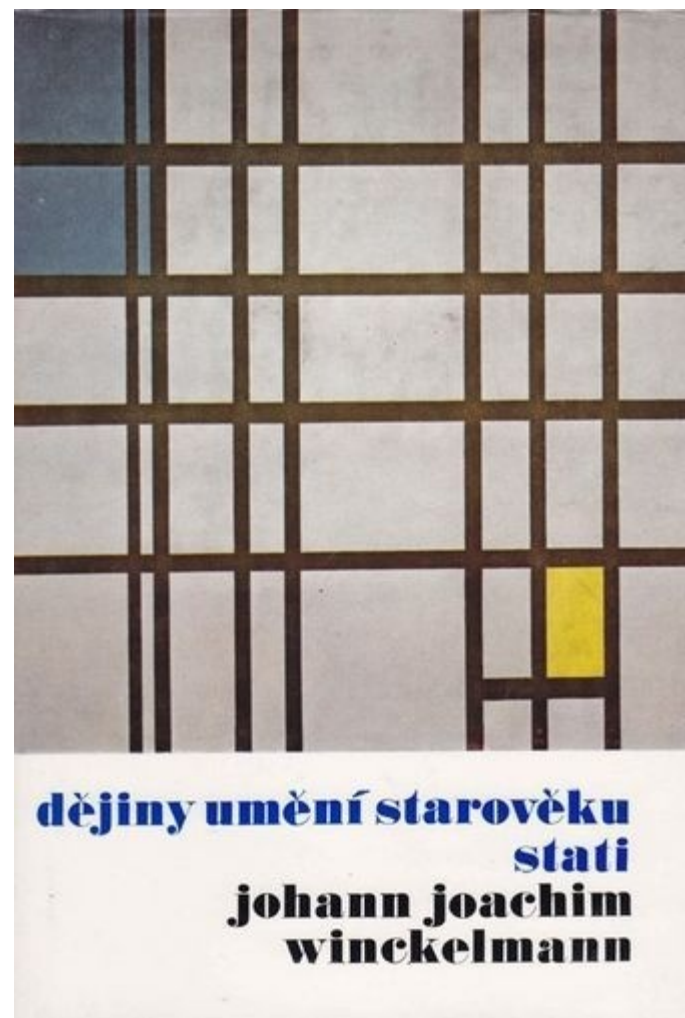

Johann Joachim Winckelmann

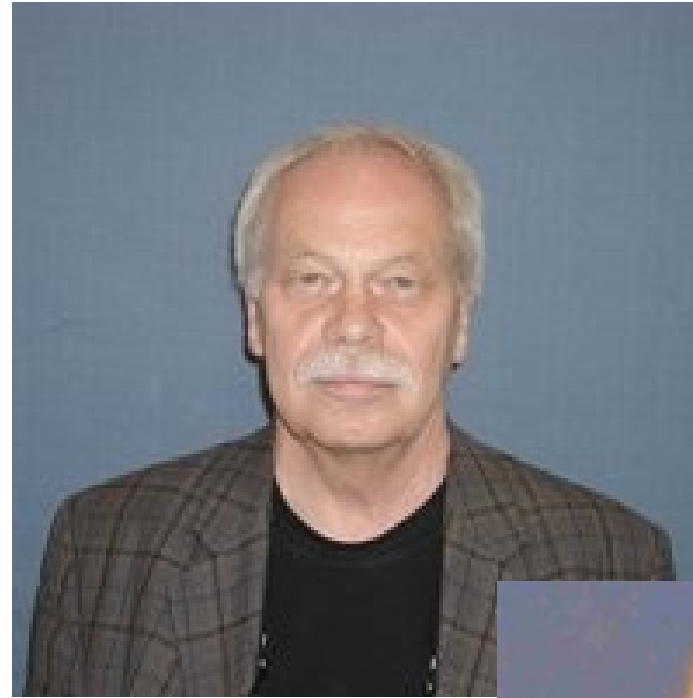
Styl (a jeho vývoj): nové paradigma dějin umění

Aktuální pohled: queer theory

Johann Joachim Winckelmann, *Geschichte der Kunst der
Altertums*, 1764

- Heinrich Dilly: Proč vznikly dějiny umění a pojem stylu na konci 18. století?
- došlo k sekularizaci umění – umělecká díla byla vytržena ze svého prostředí (sekularizací, revolucemi, rozšířením obchodu s uměleckými předměty).
- Dosud byla umělecká díla ve svém původním prostředí přímo a jasně uchopitelná a dobře vysvětlitelná.
- Nyní se stejná díla dostávala do nových vizuálních a funkčních kontextů – byla umísťována v soukromých sbírkách, v galeriích a muzeích.
- Vývoj umění a zejména pojem **stylu** se v tomto okamžiku staly vynikajícím prostředkem, jak spojit jinak nespojitelné
- Novým společným jmenovatelem se stalo abstraktum – pojem *stylu*.

Johann Joachim Winckelmann (1717-1768)

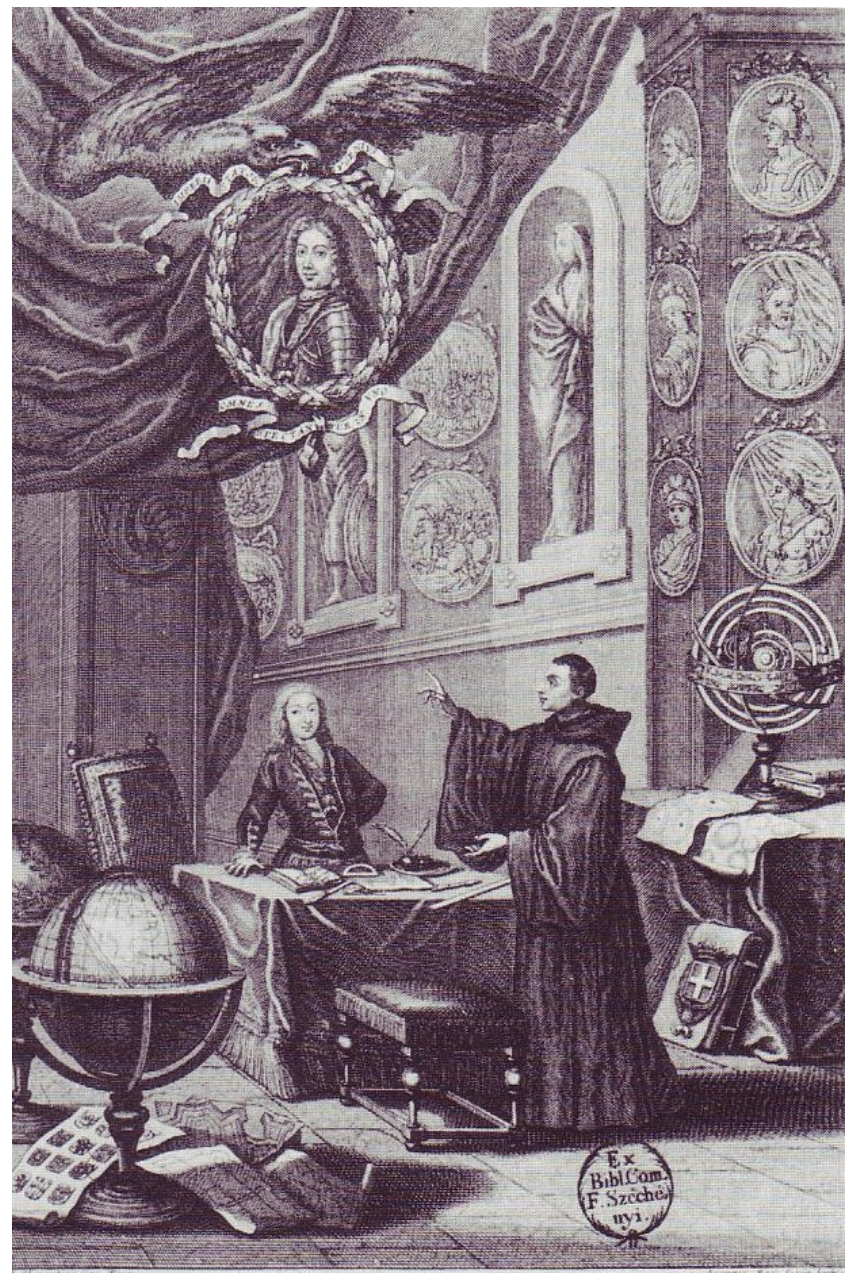
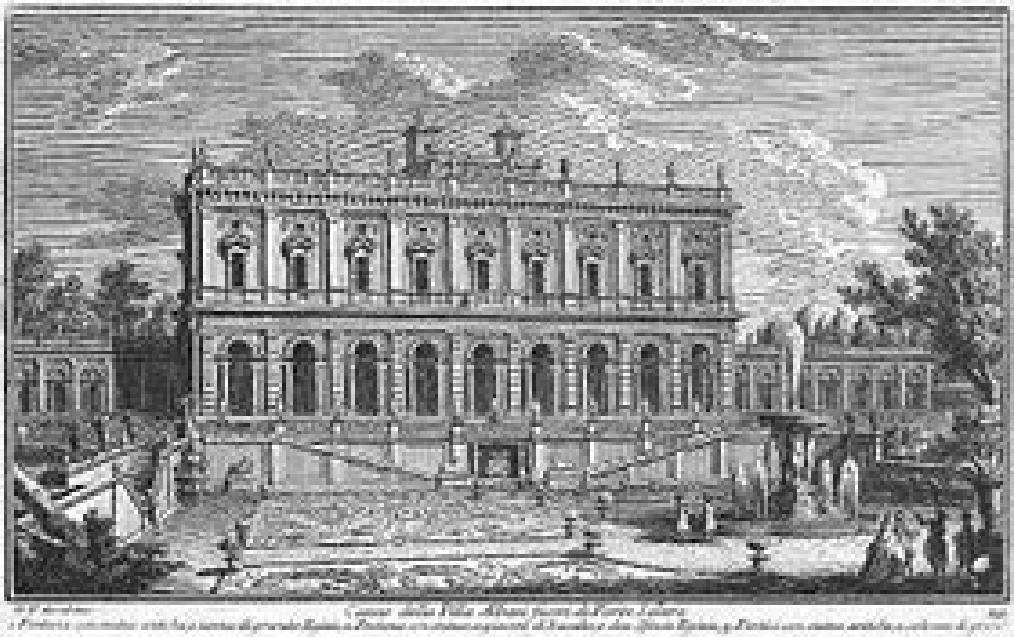
Johann Joachim Winckelmann, 1717-1768 (Raphael Mengs, po 1755)

Prosté zázemí, otec švec, obrovská studijní píle a vědomostní zázemí (studium: teologie, matematika, medicína, klasická filologie, estetika a archeologie – jedinečný *self-made man*).

Od 1748 knihovníkem významného osvícence hraběte Heinricha von Bünau (1697-1762). Který mu prostředkoval kontakt na saský kurfiřtský dvůr v Drážďanech, s jeho podporou 1755 podniká studijní cestu do Říma,, kde publikoval vlivný spis/esej *Gedanken über die Nachahmung der Griechischen Werke in der Mahlerey und Bilderkunst*, vyzdvihující ideální kánon řeckého umění (jako polemika se soudobým pozdně barokním/rokokovým umění – manifest umění neoklasicismu).

V Říme získává prominentní postavení – knihovník kardinálů Alberica Archinta či Albaniho. 1763 se Winckelmann stává „prefektem starožitností“, tj. správcem vatikánských sbírek (Prefetto delle Antichità). Díky tomuto postavení může studovat řadu soukromých sbírek a stává se významnou společenskou a kulturní postavou Říma – uznávaný znalec antického umění.

R. P. IOSEPHO ROMÆ
rd. Minimorum Collegæ Generali Gallo, E.™ S.R.E. Card. An. ALBANI et in Urbe
theologæ, et Sæ™ Principis EUGENII de Sabaudia Studio recentis excellentissimæ Præposito

Gedanken über die Nachahmung der Greischiechen Werke in der malerey und Bilderkunst. Dresden 1755

Gedanken über die Nachahmung der Greischiechen Werke in der malerey und Bilderkunst. Dresden 1755

- Esteticko-dogmatický přístup: nalezení ideálu v řeckém umění – to je normou absolutní kvality umění, i inspirací pro současné umění

- Principem správného umění je „nápodoba“ – ne kopírováním, ale přibližováním se k ideálu – jedině tento ideál může být předmětem obdivu, respektu a vědeckého zkoumání – jeho předmětem je hledání proměn umění na cestě k tomuto ideálu (tedy i úpadku, tedy vzdálení se od něj)

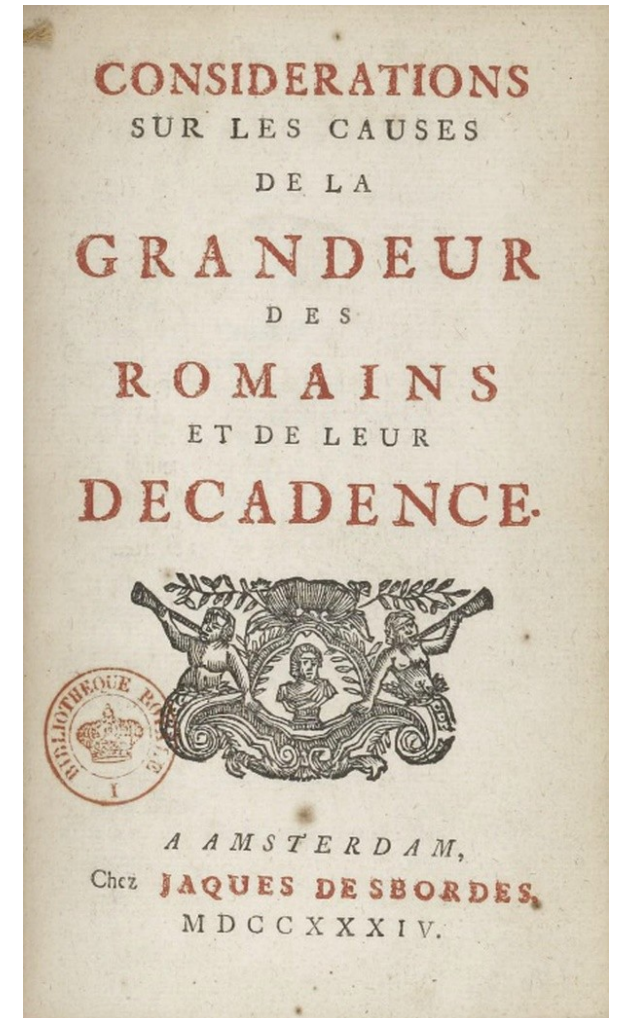
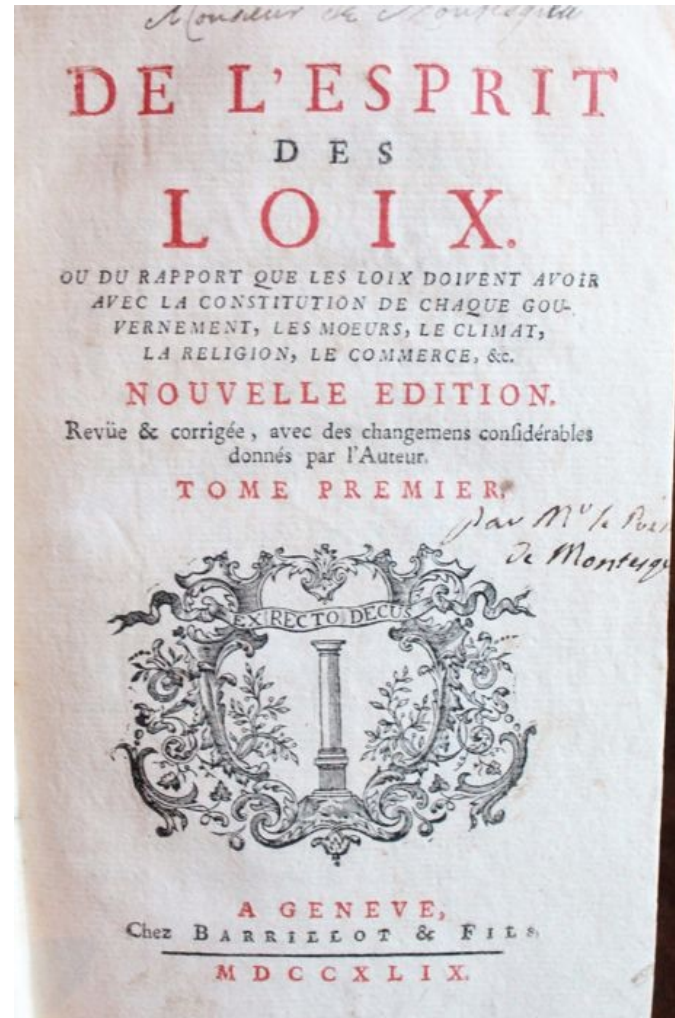

Johann Joachim Winckelmann
(Anton von Maron), 1768

Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu (1689–1755),

De l'esprit des lois, 1748,
Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence, 1734

Řecký ideál je myšlenkovou koncepcí s etickými konotacemi: výrok JJW o podstatě řeckého umění, které zjevuje „ušlechtilou prostotu a tichou velikost“ (*edle Einfalt, stille Grösse*).

Johann Joachim Winckelmann

REFLECTIONS
ON THE
PAINTING and SCULPTURE
OF
THE GREEKS:
WITH
INSTRUCTIONS for the CONNOISSEUR,
AND
An ESSAY on GRACE in Works of Art.

Translated from
The *German* Original of the Abbé WINKELMANN,
Librarian of the VATICAN, F. R. S. &c. &c.
By HENRY FUSSELLI, A. M.

LONDON:
Printed for the TRANSLATOR, and Sold by A. MILLAR,
in the Strand. 1765.

Henry Fuseli (Füssli) (1741 – 1825)

+ Johann Caspar Füssli, *Winckelmanns Briefe an seine Freunde in der Schweiz*, Zürich 1778

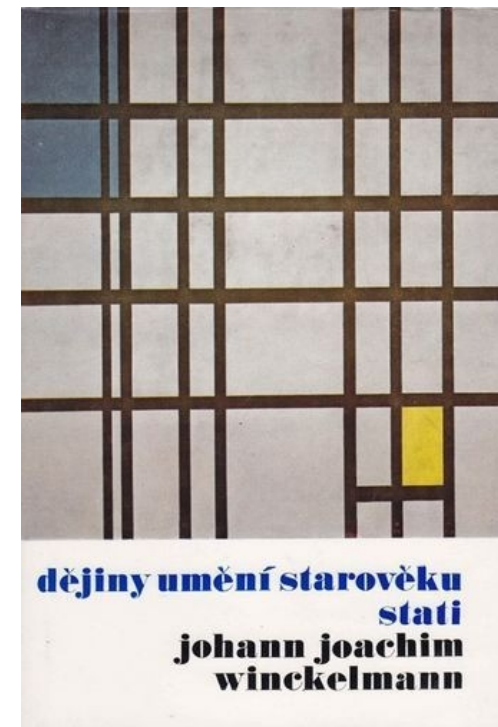
+ Mathew Pilkington, *A Dictionary of Painters from the Revival of the Art to the Present Period*, London 1810.

*Geschichte der Kunst des
Altertums*, Dresden 1764-1767

**Dějiny jako podání vědeckého
systému**

Počátky archeologie – zájem o antické památky

Bernard de Montfaucon (1655-1741), O.S.B., *L'antiquité expliquée et représentée en figures 1-15*, Paris 1719-1724

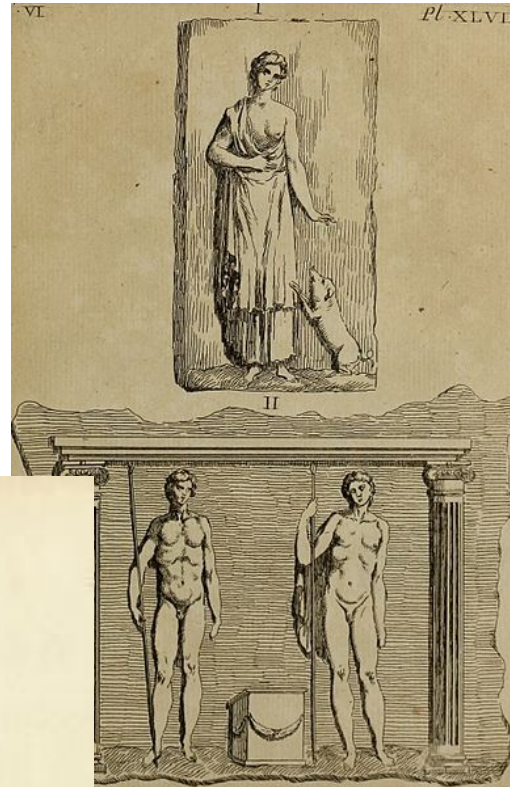
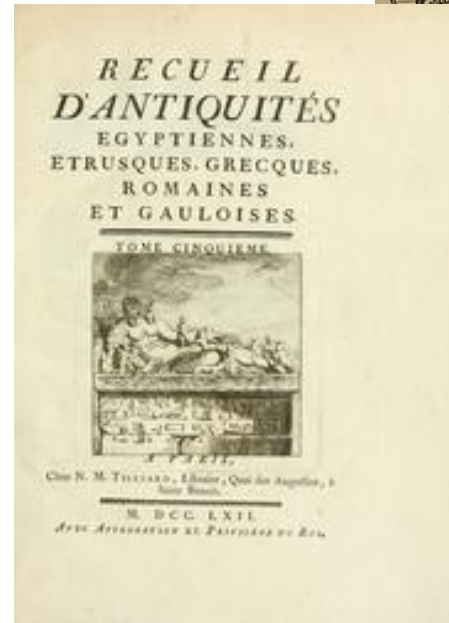
Francouzský benediktin, jeden ze zakladatelů paleografie a archeologie.

Záhy anglicky přeloženo: *Antiquity Explained and Represented in Diagrams* (1721–25)

Bohatá ilustrační složka – názornost, „vědeckost“ zpracování

Anne Claude de Tubières-Grimoard de Pestels de Lévis, *comte de Caylus*,
marquis d'Esternay, baron de Bransac (1692-1765)

*Recueil d'antiquités égyptiennes, étrusques, grecques,
romaines et gauloises* (6 sv.), Paris, 1752-1755

Francouzský šlechtic, cestovatel,
sběratel, znalec a jeden z prvních
protagonistů archeologie.

Výrazná ilustrační složka, ovšem ne
příliš systematické, nahodilý výběr,
spíše řazen tematicky.
Snaží se využívat nových postupů
přírodovědných analytických metod.

Inspiroval J. J. Winckelmann, který
od něj přejal některé pojmy, mj. i
„dějiny umění“.

Geschichte der Kunst des Altertums, Dresden 1764

Johann Winckelmanns,
Präsidentens der Alterthümer zu Rom, und Scrittore der Vaticanischen Bibliothek,
Mitglieds der Königl. Englischen Societät der Alterthümer zu London, der Maleracademie
von St. Luca zu Rom, und der Etrurischen zu Cortona,

Geschichte der Kunst des Alterthums.

Erster Theil.

Mit Königl. Poßlich. und Churfürstl. Sächs. allergnädigsten Privilegio.

Dresden, 1764.

In der Baltherschen Hof-Buchhandlung.

styl=umění=ideál.

„Styl“ je pro JJW jednak v duchu Vasariho stále osobní styl umělce (maniera), ale i stylový projev konkrétní doby (v dnešním slova smyslu)

Pokus o historického vylíčení antického (řeckého) umění na cestě k (a od) tohoto ideálu

Periodizace – biologický/genetický koncept vývoje umění:

- starší styl (archaické řecké umění)
- vznešený styl (Feidias)
- krásný styl (Praxiteles, Lysippos)
- styl napodobitelů a úpadku

- na počátku umění vycházejícího z kresby stála nezbytnost, potom krása (vrchol) a potom nadbytek (úpadek) – dle JJW „*tři nejhlavnější stupně umění*“.

Pro JJW je typicky emocionální a senzuální argumentace: znaleckého typu; snaží se pro každou fázi najít příklady a srovnává jejich formální charakteristiky (pracoval ale s římskými kopiemi řeckých soch, aniž to věděl – vytýkali už současníci).

Závěr: JJW propojil kladení obecných otázek po podstatě a vývoji umění s konkrétním historickým studiem památek, jakkoliv stále poněkud abstraktním. Proto je považován za „otce dějin

Styl

Etymologicky – lat. stilus; řec. stylos

Úloha: 1) třídění a klasifikace známých uměl. děl

2) určování a identifikace neznámých uměl. děl

- Řazení podobného s podobným
- Oddělování nepodobného (vizuální reflex)

- Aplikace do dějinného rámce – posun od děl k dějinám

- Obecný a individuální styl

Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831)

Odvolával se na JJW, který jej měl přimět hledat v uměleckých dílech samu **ideu umění**.

Každá epocha má svůj styl – kdy všechny formy kultury získávají svůj jedinečný výraz, který jim vtiskává *Zeitgeist*.

Styl se uplatňuje (podobně jako u JJW) esencialisticky – ze své podstaty – v tom spočívá logika a zákonitost vývoje.

Styl: nástroj řazení, vývojového principu a vymezení (klasický versus neklasický)

- *Prolegomena zu einer Psychologie der Architektur*, München 1886
- *Renaissance und Barock: eine Untersuchung über Wesen und Entstehung des Barockstils in Italien*, München 1888
- *Die klassische Kunst: Eine Einführung in die italienische Renaissance*, München 1899.
- *Die Kunst Albrecht Dürers*, München 1905.
- *Kunstgeschichtliche Grundbegriffe: Das Problem der Stilentwicklung in der neueren Kunst*, München 1915
- *Das Erklären von Kunstwerken*, Leipzig 1921.

• Heinrich Wölfflin (1864–1945)

Srovnávání na základě formy, kompozice, způsobů vidění

Koncepce stylových dějin umění jako lineárního procesu, proměny z jedné kategorie do druhé (renesance – baroko)

„škola čistého vidění“

Linear × Malerisch

Fläche × Tiefe

Geschlossen - Offen

Vielheit × Einheit

Klarheit × Unklarheit

lineárnost × malířskost

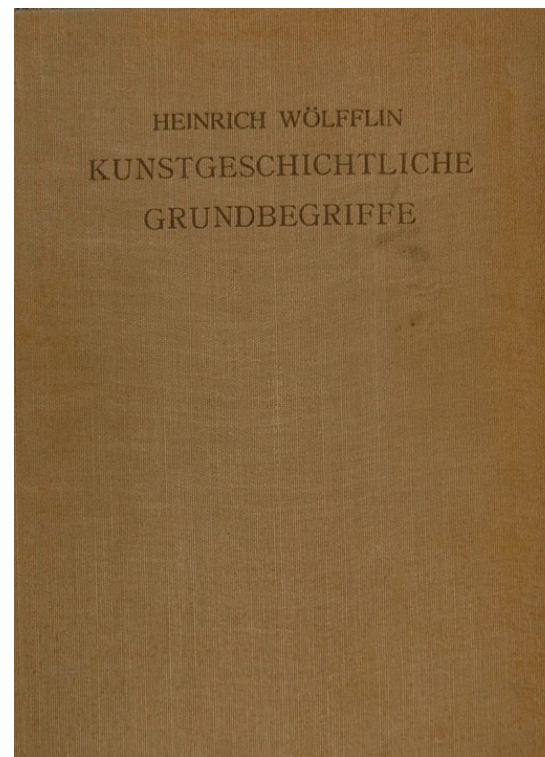
plošnost × hloubka

uzavřenost (tektonika) × otevřenost (atektonika)

mnohost × jednota

jasnost × nejasnost

- *Kunstgeschichtliche Grundbegriffe: Das Problem der Stilentwicklung in der neueren Kunst*, München 1915

Jednotlivé umělecké dílo má pro historika umění v sobě něco zneklidňujícího / neuchopitelného

Základní úkoly:

-Najít zákl. principy interpretace uměl. formy

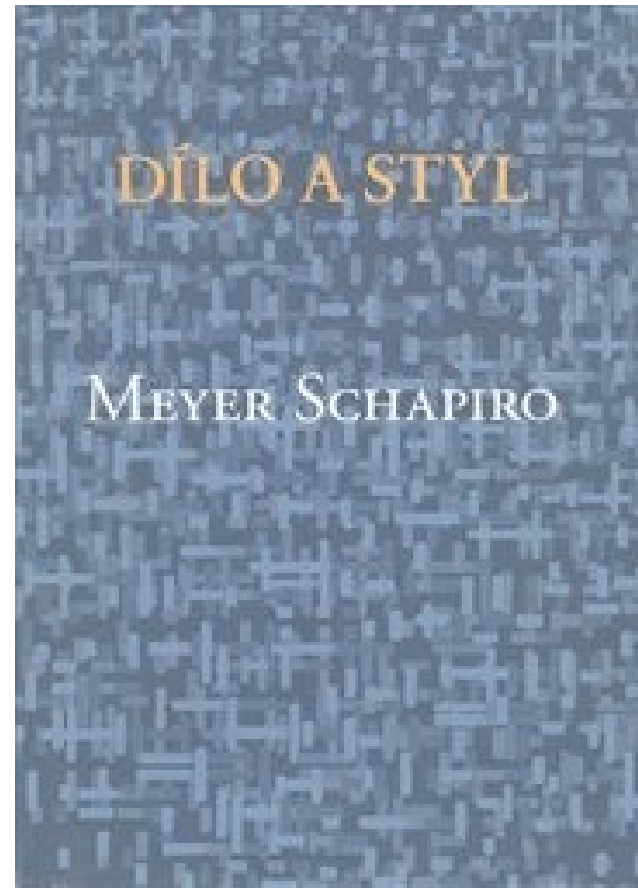
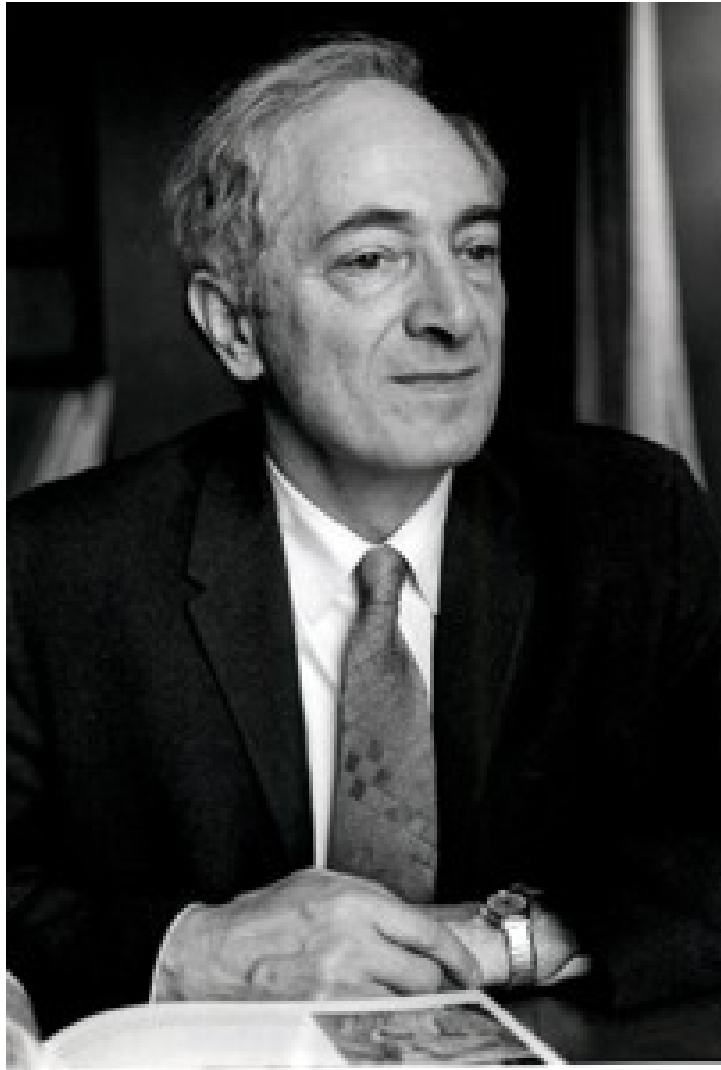
-Najít vysvětlení stylové proměny umění

= **Dějiny umění beze jmen**

Heinrich Wölfflin (1864–1945)

Meyer Schapiro (1904–1996)

Johann Winckelmanns,
Präsidentens der Alterthümer zu Rom, und Scrittore der Vaticanischen Bibliothek,
Mitglieds der Königl. Englischen Societät der Alterthümer zu London, der Maleracademie
von St. Luca zu Rom, und der Etrurischen zu Cortona,

Geschichte der Kunst des Alterthums.

Erster Theil.

Mit Königl. Pohlnisch. und Chursächs. allergnädigsten Privilegio.

Dresden, 1764.

In der Waltherschen Hof-Buchhandlung.

*Geschichte der Kunst des
Altertums, Dresden 1764-1767*

**Dějiny jako podání vědeckého
systému**

MONUMENTI ANTICHI INEDITI

SPIEGATI ED ILLUSTRATI

DA

GIOVANNI WINCKELMANN

PREFETTO DELLE ANTICHITÀ DI ROMA

VOLUME SECONDO

ROMA MDCCLXVII.

A SPESA DELL' AUTORE

Blog Art & Storia - 2020/01/10 - Roma Capitale

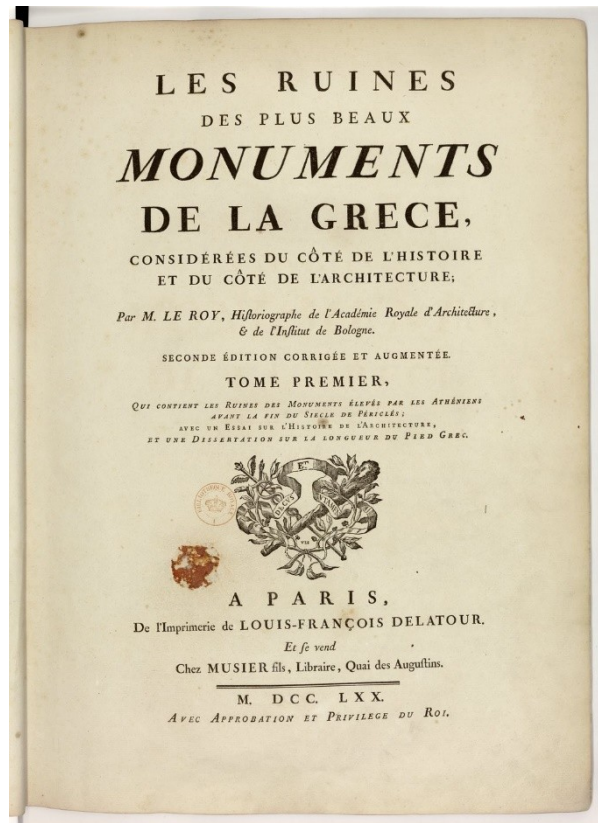

TOMBEAU DE WINCKELMANN.

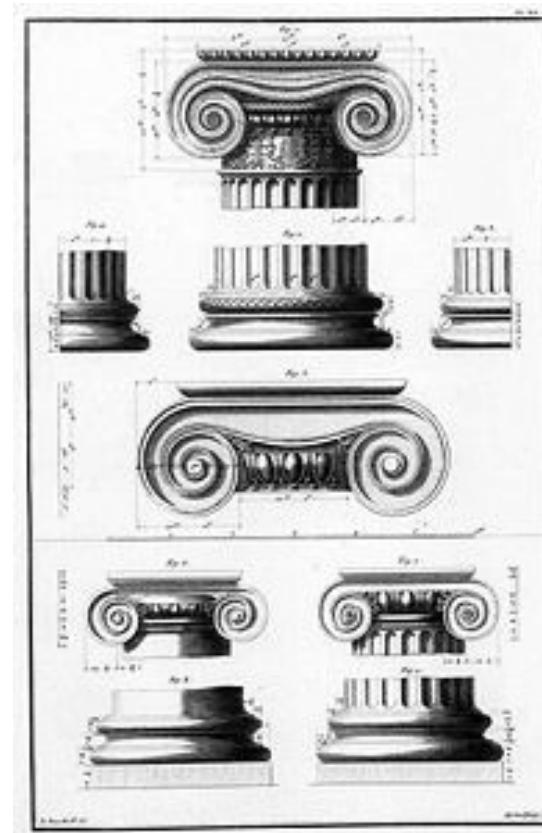

Klasika a architektura: řecký vs. římský styl

David Le Roy, *Les ruines des plus beaux monuments de la Grèce*, 1758

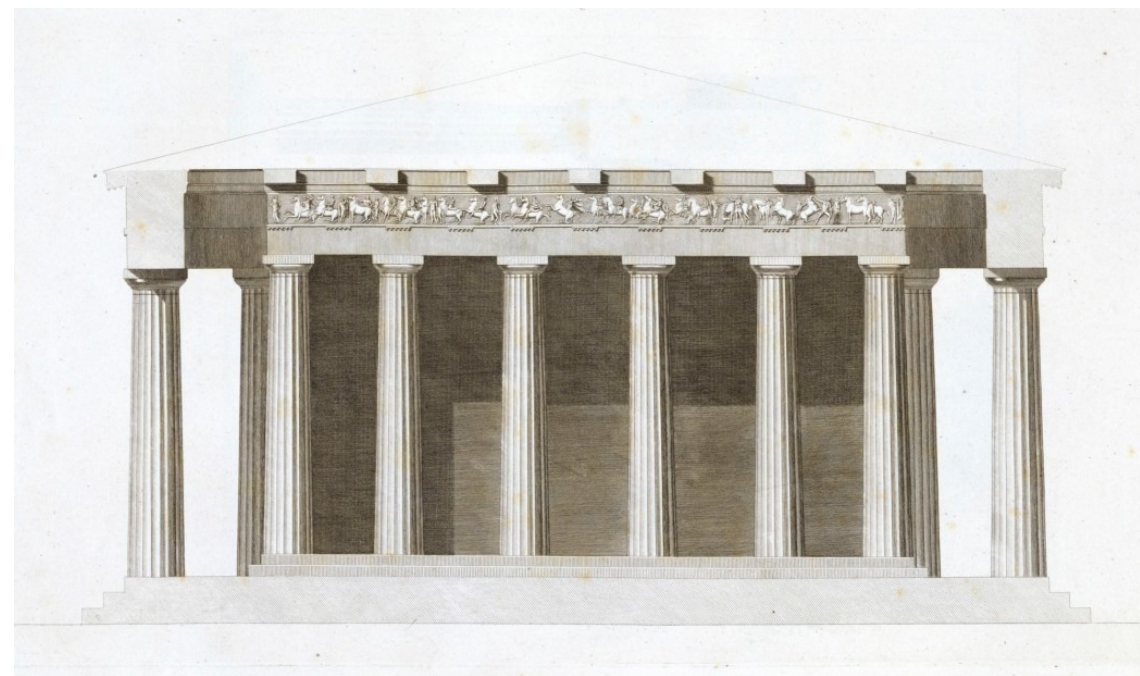
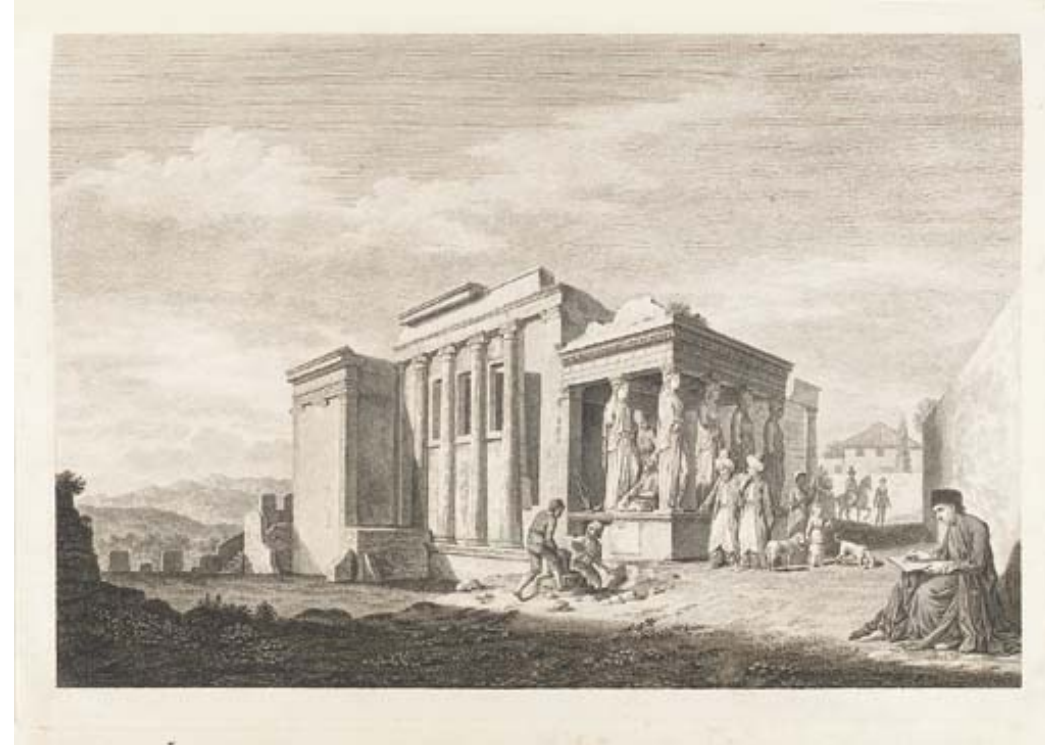
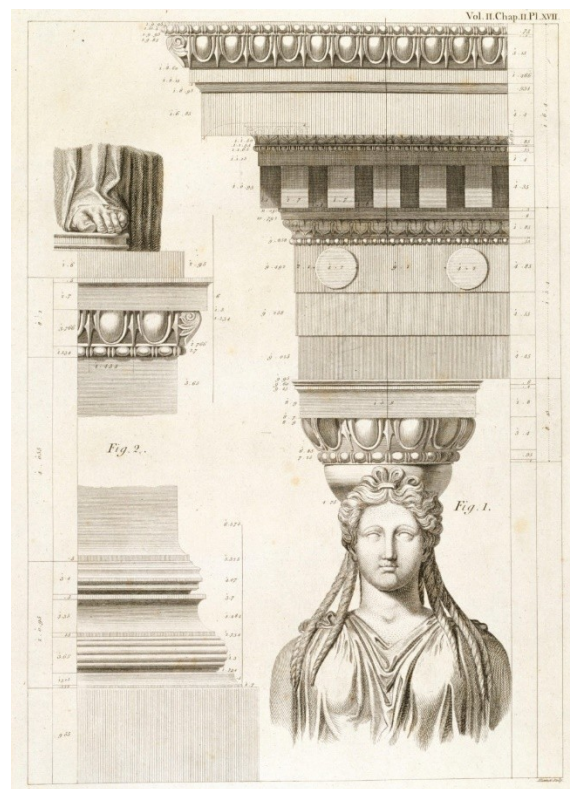
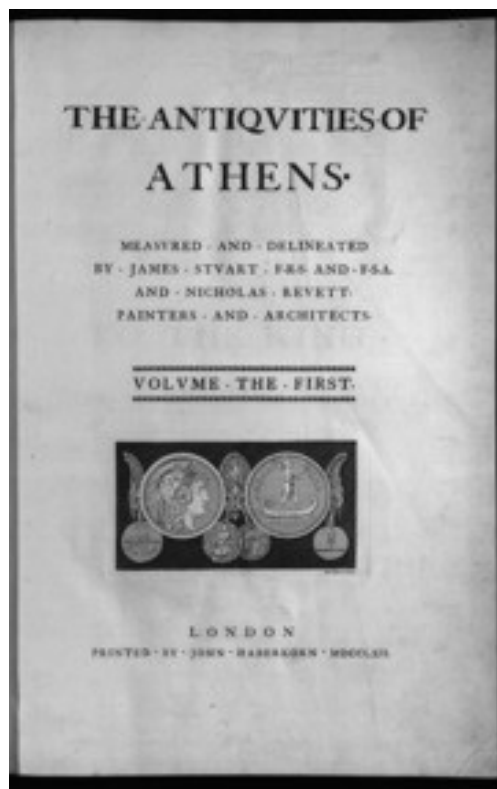

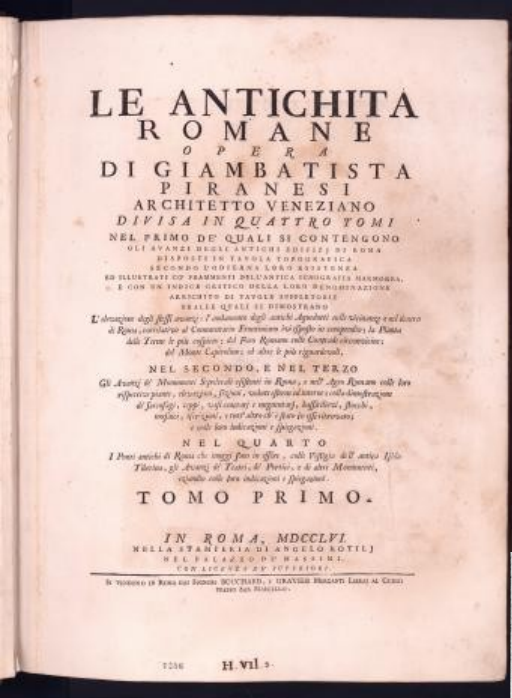
Source: gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

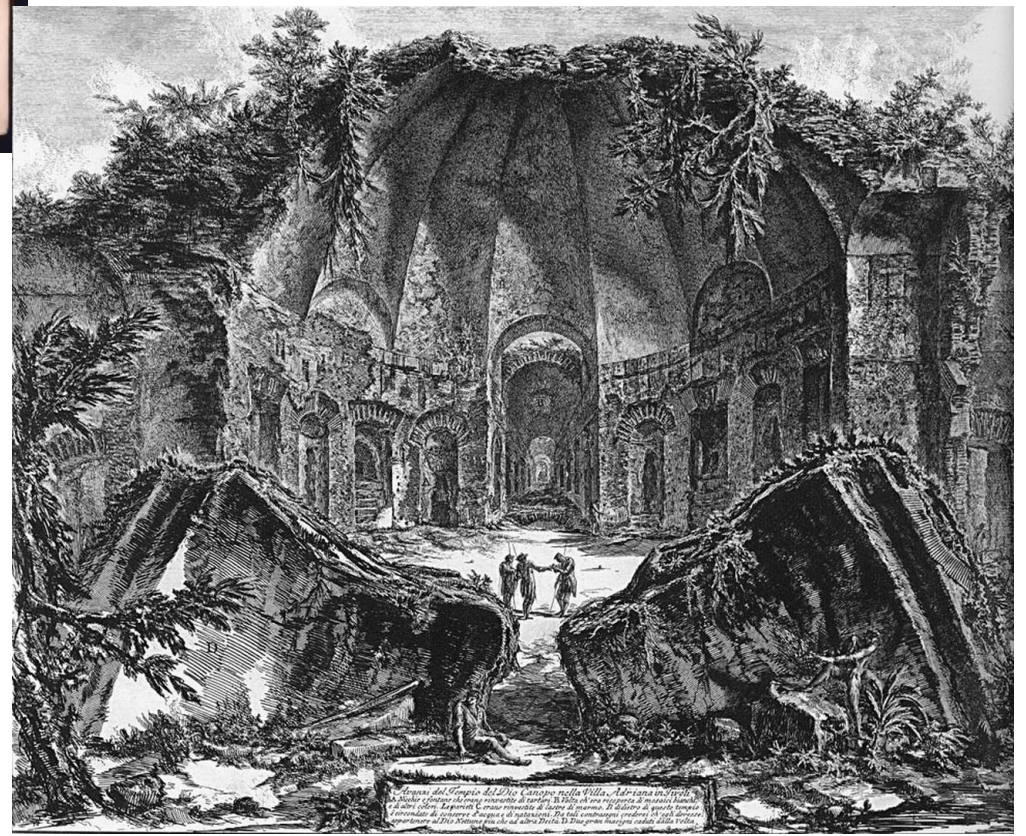
The Antiquities of Athens Measured and Delineated by James Stuart F.R.S. and F.S.A. and Nicholas Revett Painters and Architects, 1762

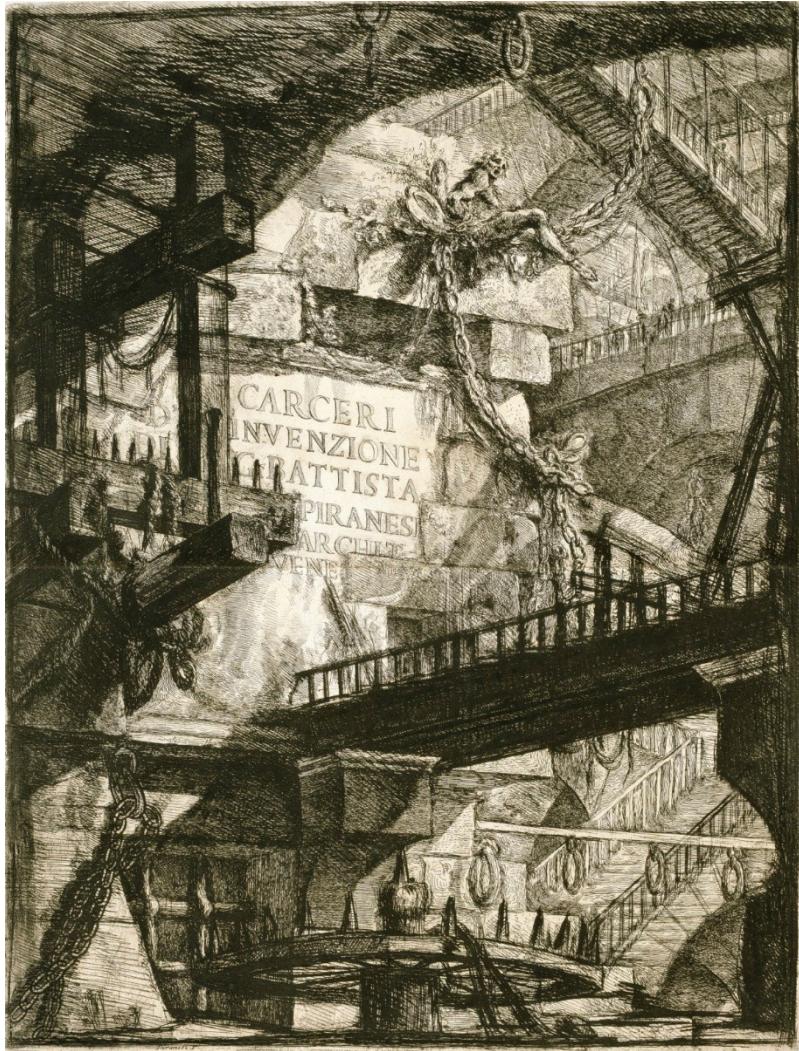
Po návštěvě Athén (1751-2)

Giovanni Battista Piranesi, *Le Antichita Romane*, 1748

Johann Heinrich Wilhelm Tischbein, Goethe v Kampánii, 1787

JJW, po1760

Goethe, neoklasicistní ideál a styl jako estetická kategorie:

- **Johann Wolfgang Goethe:** obdiv k Winckelmannovi, editoval sborník *Winckelmann und seine Jahrhundert in Briefen und Afsätzen*, Weimar 1805
- vlastní práce *Einfache Nachahmung, Manier und Stil*, 1789 – problém stylu se stává klíčovou a problémovou kategorií – stále v duchu klasicistního idealismu
- charakteristika stylu spočívá na *nejhlubších základech poznání, na bytí věcí, pokud je nám dovoleno je poznat ve viditelných a hmatatelných věcech.*

Osvícenské dějepisectví umění v 18. století

(umělci – sběratelé – učenci – veřejnost)

- systematizace poznatků
 - znalectví a analýza památek
 - kritika písemných pramenů
- = zvědečtění zájmu o umění (od rétorské humanistické tradice k „vědě“)
- = racionalizace a teoretizování (dát dějinám systém)
- = interpretace a katalogizace (hledání systému)

Jan Dominik Fiorillo (1748-1821)

- *Geschichte der zeichende Künste*, 1798-1808
- *Geschichte der zeichnenden Künste in Deutschland und den vereinigten Niederlanden*, 1815-1820
- Učitel Karla Friedricha von Rumohr

JEAN FIORILLO
*Peintre d'Histoire et Membre de l'Académie
Clementine de Bologne.*

Luigi Lanzi (1732-1810)

Dei vasi antichi dipinti volgarmente chiamati Etruschi, 1806

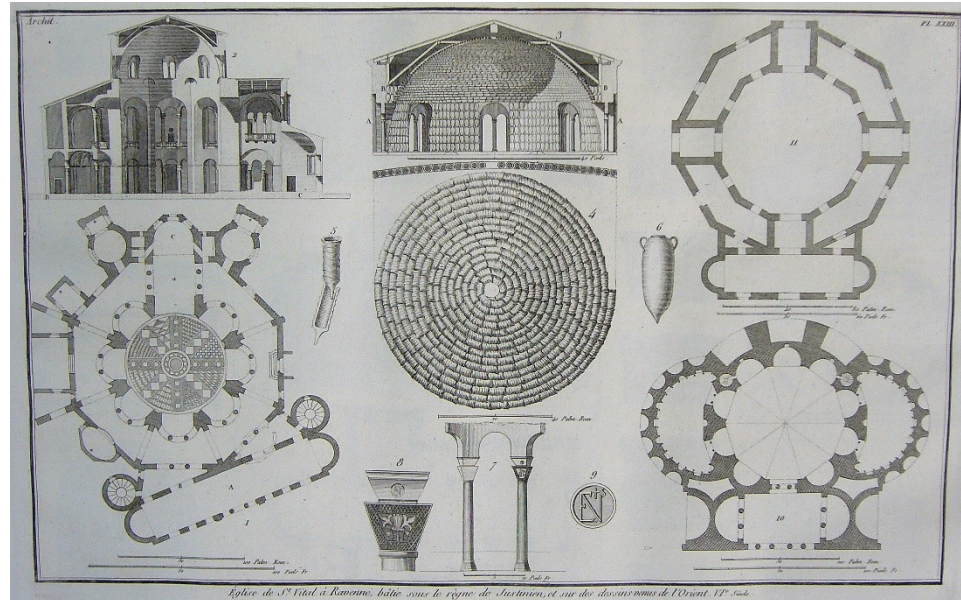
Storia Pittorica dell' Italia, 1789-1809

- Italské školy
- Dějiny umění, nikoliv dějiny malířů

Jean Baptiste Louis Georges Séroux d'Agincourt (1730-1814)

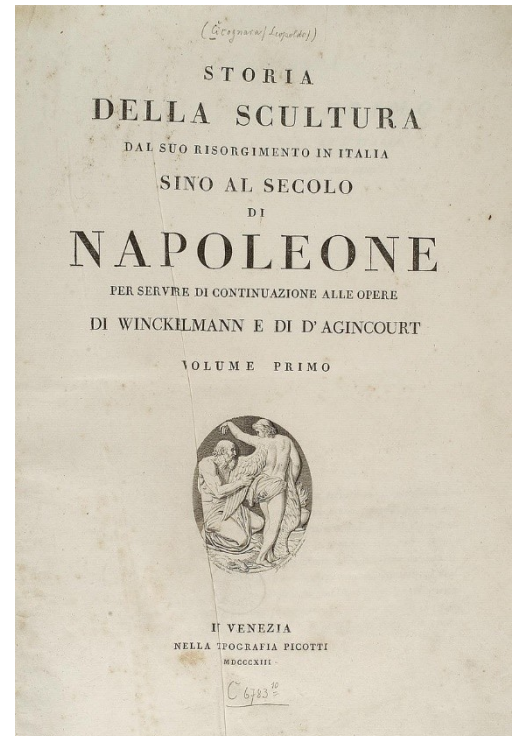
- *Histoire de l'Art par les monumens, depuis sa décadence au IVe siècle jusqu'à son renouvellement au XVIe, 1810-1823*

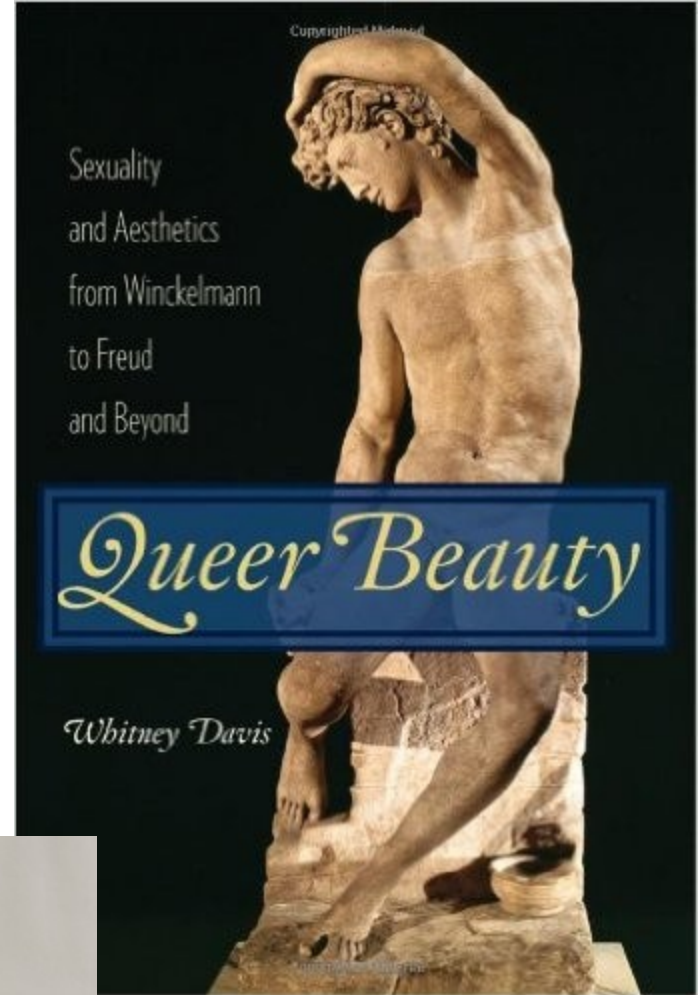
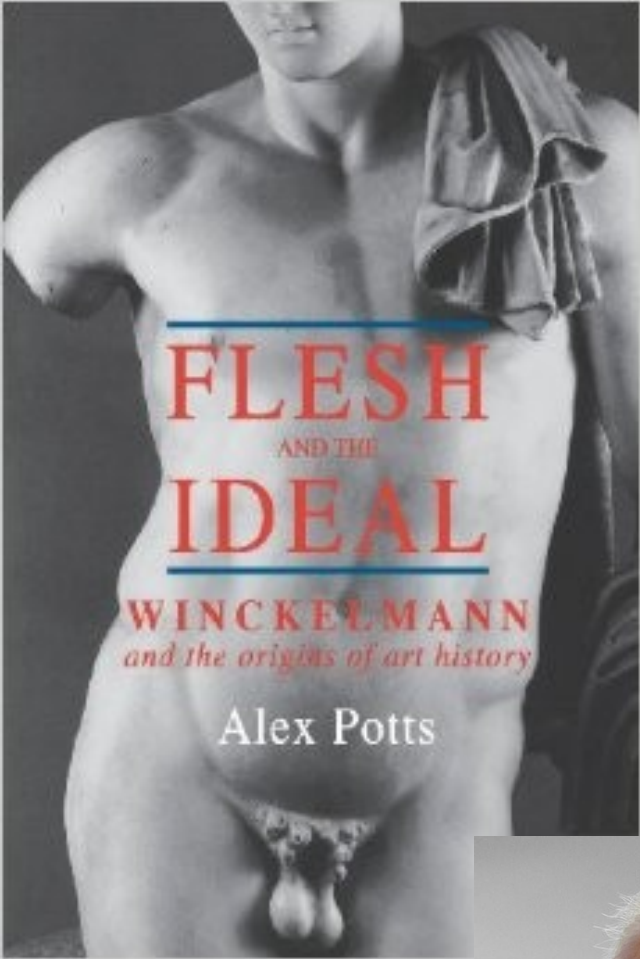

Leopoldo Cicognara (1767–1834)

Storia della scultura dal suo risorgimento in Italia sino al secolo di Napoleone per servire di continuazione alle opere di Winckelmann e di d'Agincourt, 1813-1818

A QUEER LITTLE HISTORY OF ART

ALEX PILCHER

GAY AND LESBIAN STUDIES IN ART HISTORY

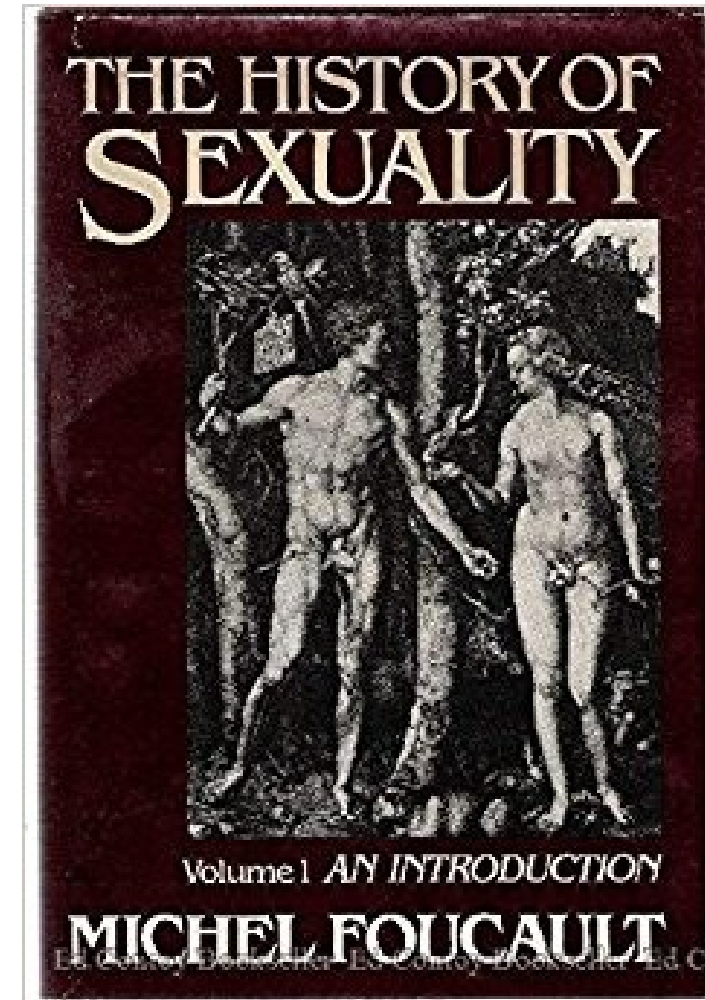
WHITNEY DAVIS
EDITOR

Michel Foucault (1926-1984): diskurz

Sexualita – sociální (diskurzivní) konstrukt – v minulosti se jeho vymezení a chápání měnilo – a to je třeba zkoumat

Důležitý aspekt „moci“ – sexualita a její sociální regulace je formou ovládní.

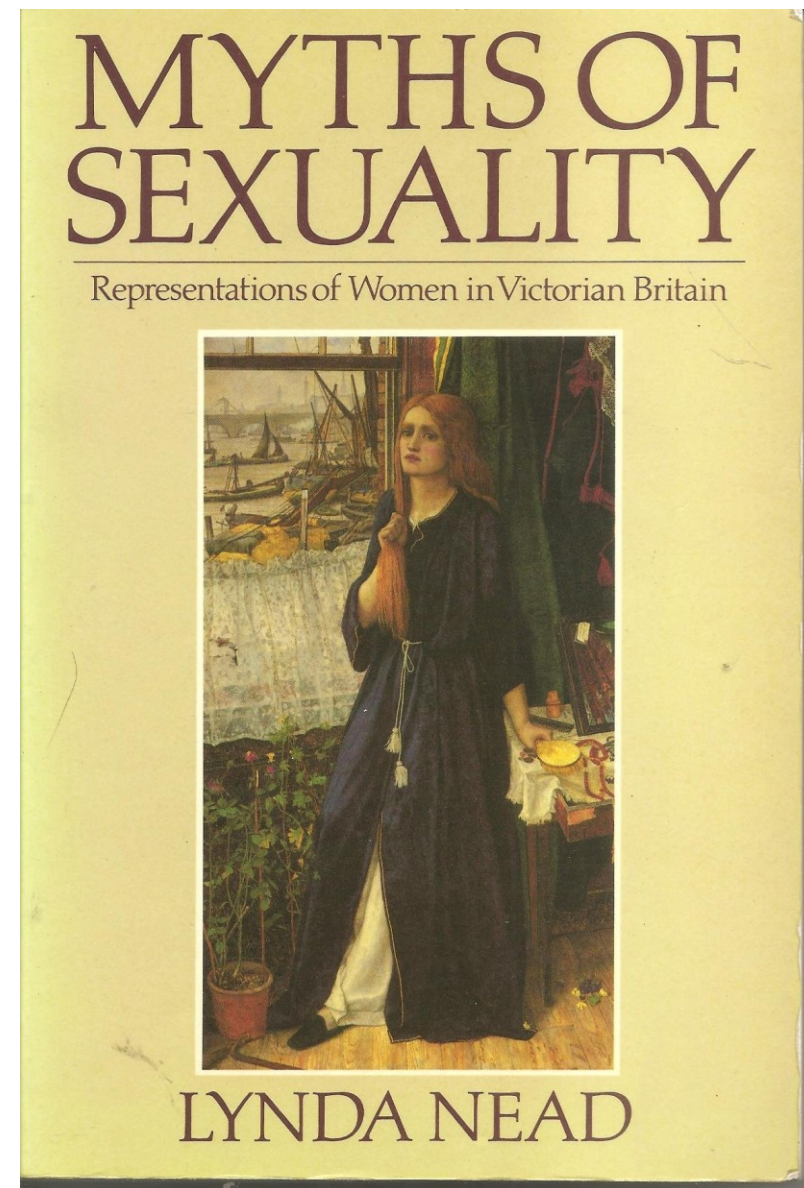

Lynda Nead, britská historička umění, aplikující Foucaultův pohled – zejm. v kontextu dějin malířství ve viktoriánské éře – dominance mužů, regulace ženské sexuality nebyla patrná jen v umění kde byla žena tradičně vykreslována jako pasivní objekt), ale i v celé společnosti a kultuře, a mj. i právu, lékařství a náboženství

Myths of Sexuality: Representations of Women in Victorian Britain, Oxford 1988

The Female Nude: Art, Obscenity and Sexuality, 1995

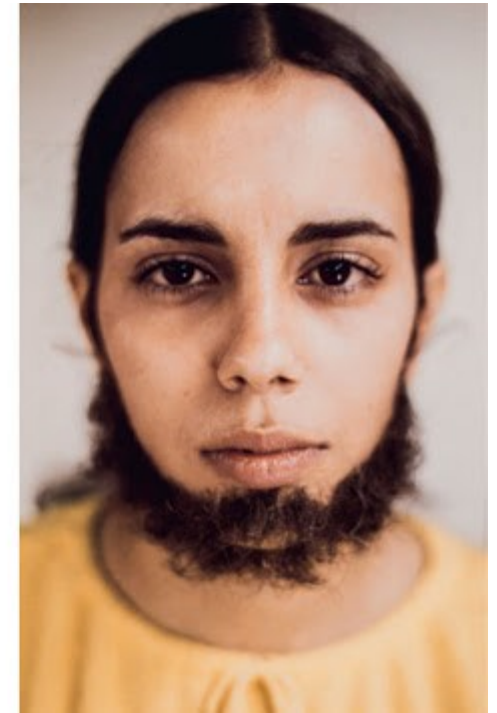

George Elgar Hicks, Woman's Mission, 1863

Základní pojmy

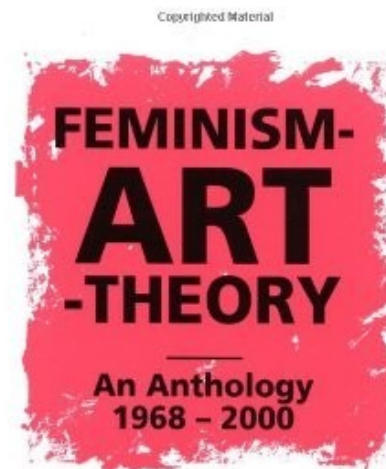
- **Pohlaví** – biologicky definováno – otázka např. zobrazování pohlaví a role diváka (maskulinní pohled na ženu)
- **Gender** – definován kulturně a sociálně – řada stereotypů
- **Sexualita** – aspekt sexuální touhy a vyjadřování – jak jej jedinec projevuje s ohledem na své pohlaví a genderovou definici – otázka reflexe v umění (současném i minulém – často spojeno s psychoanalytickým přístupem)

Feministické dějiny umění patří spolu s marxisticky a sociologicky orientovaným dějepisem umění k těm přístupům, které odmítají formalistický pohled na umění (a vnitřní logiku jeho vývoje) a preferují kontextuální perspektivu a vliv vnějších.

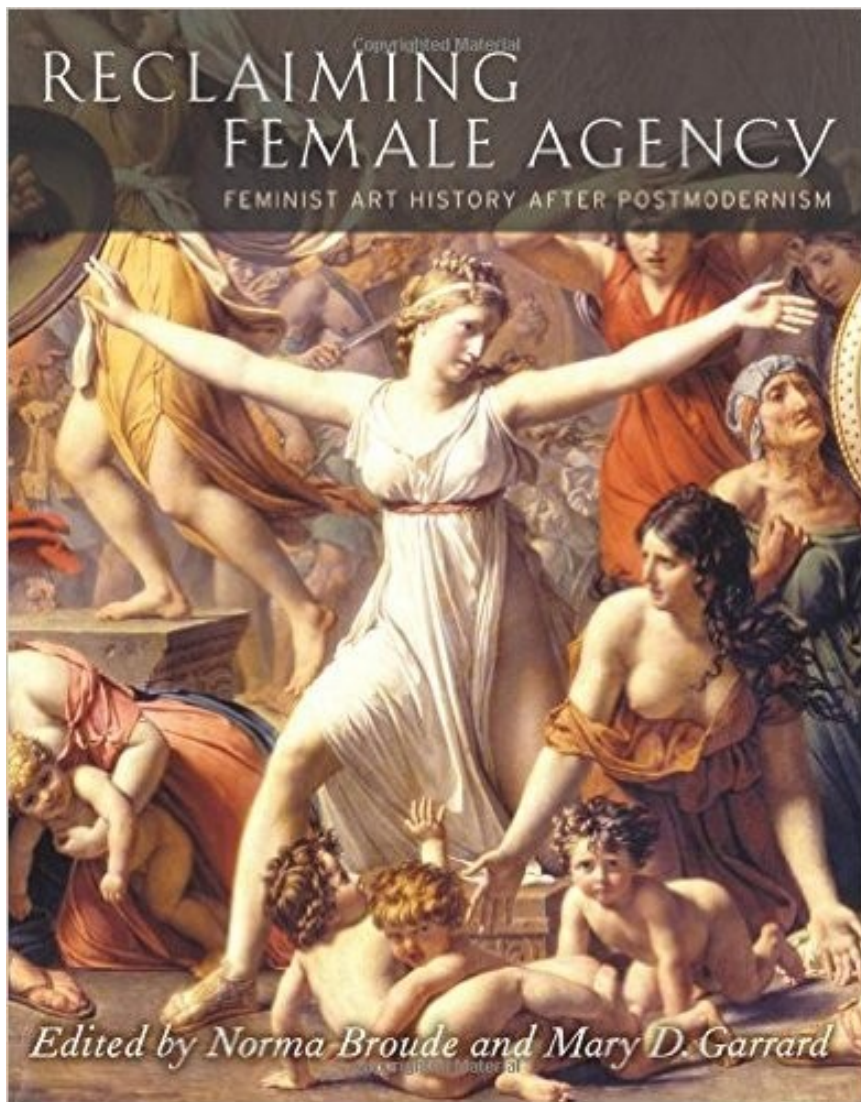
Oproti marxismu se domnívají, že této vliv není výhradně ekonomický, ale složitější, má více příčin – zejm. sociální postavení žen, jejich nerovnost a utlačování, které se v minulosti a různých kulturách proměňovala a reflektovalo v umění .

Od počátku spojeno s aktuální politickou agendou a uměleckou praxí, která výrazně proměnila/obohatila akademický diskurz dějin umění – zvl. od 70. let 20. století.

Edited by
Hilary Robinson

Základní pojmy feministické teorie:

- 1) **Patriarchát:** nadvláda mužů/otců, která ovládá tradičně celou civilizace – obchod, vládu, umění, náboženství...
- 2) **Sexismus:** diskriminace žen – pouze z toho důvodu, že jsou ženami

Řeší se:

- Role diváka a prezentace ženského těla v umění: Pozice ženy jako uměleckého objektu (stereotypizace, sexuální objekt – sexismus, atributy pasivity, poddajnosti, zranitelnosti, obraz ženy je ovládán mužem – *male gaze*)
- Sex – gender (ne ve smyslu esencialismu/biologického faktu, ale jako preskriptivní konstrukt sociální, kulturní)
- Jak umění reflektuje charakteristické vlastnosti žen (pasivita, citlivost...), které však nejsou dle tohoto výkladu biologicky determinovány, ale jsou sociálně konstruovány – v negativním slova smyslu (slabé, to „druhé“ (S. de Beauvoir) pohlaví)
- Z pozice marxismu – sexismus je důsledkem ekonomické nerovnosti, resp. patriarchální ekonomické organizace společnosti – dopad na uměleckou praxi

account of the unacknowledged value
in intruding subject in historical investi-
at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

history in general, to take account of the unacknowledged value
system, the very *presence* of an intruding subject in historical investi-
gation, the feminist critique at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

history in general, to take account of the unacknowledged value
system, the very *presence* of an intruding subject in historical investi-
gation, the feminist critique at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

history in general, to take account of the unacknowledged value
system, the very *presence* of an intruding subject in historical investi-
gation, the feminist critique at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

history in general, to take account of the unacknowledged value
system, the very *presence* of an intruding subject in historical investi-
gation, the feminist critique at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

history in general, to take account of the unacknowledged value
system, the very *presence* of an intruding subject in historical investi-
gation, the feminist critique at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

history in general, to take account of the unacknowledged value
system, the very *presence* of an intruding subject in historical investi-
gation, the feminist critique at the same time lays bare its conceptual
naïveté. At a moment when all dis-
sionisms, more aware of the nature of
bited in the very languages and struc-
scholarship, such uncritical acceptance
y be intellectually fatal, just as Mill saw
... but had
... were to be
... so we may
... as one in-
... and struc-
... such un-
... to
... to
... of
... of
... which
... correct
... view of
... like John
... that can
... the tacit and its
... inadequacies not
... question of
... the very
... of the disci-
... and
... in intru-
... the same
... a moment
... aware
... in the
... and struc-

Linda Nochlin (1931-2017)

Edited by
Maura Reilly

Nochlin reminds us of the necessity of subversion

Times Literary Supplement

Women Artists The Linda Nochlin Reader

Thames & Hudson

Women Artists

Linda Nochlin (1931-2017)

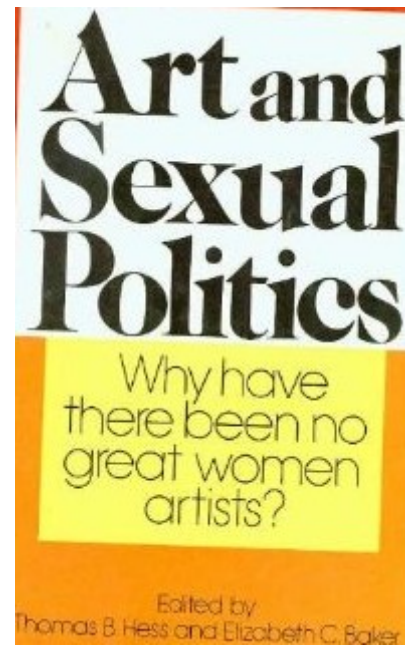
Severoamerická průkopnice feministického dějepisu umění

Iniciační studie „Why have there been no great women artists? (1972)

- důvodem není, že by neexistovaly, resp. nemohly by být - ovšem správnou reakcí není vyhledávat zapomenuté skvělé umělkyně minulosti a vyrovnávat je s muži. Klíčovým je pochopení, proč se umělkyním nedostávalo pozornosti a vzdělání – ten důvod je socio-historický: mužská dominance v uměleckém světě zamezovala ženám vzdělání a uplatnění – patriarchálně je omezovala v jejich „ženské roli“.

Toto trvá i v agendě dějin umění (dějepis umění, muzejnictví), kde jsou ženy stále tradičně vytěsňovány z „příběhu umění“.

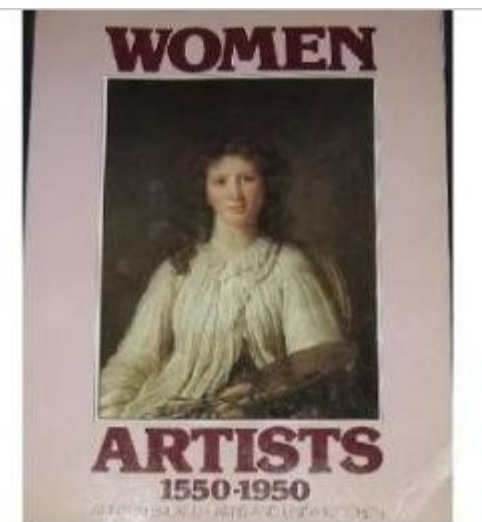
Vytěsňování žen je tedy důsledkem „institucionalizovaného“ společenského předsudku.

**Women, Art, and Power
and Other Essays**

Linda Nochlin

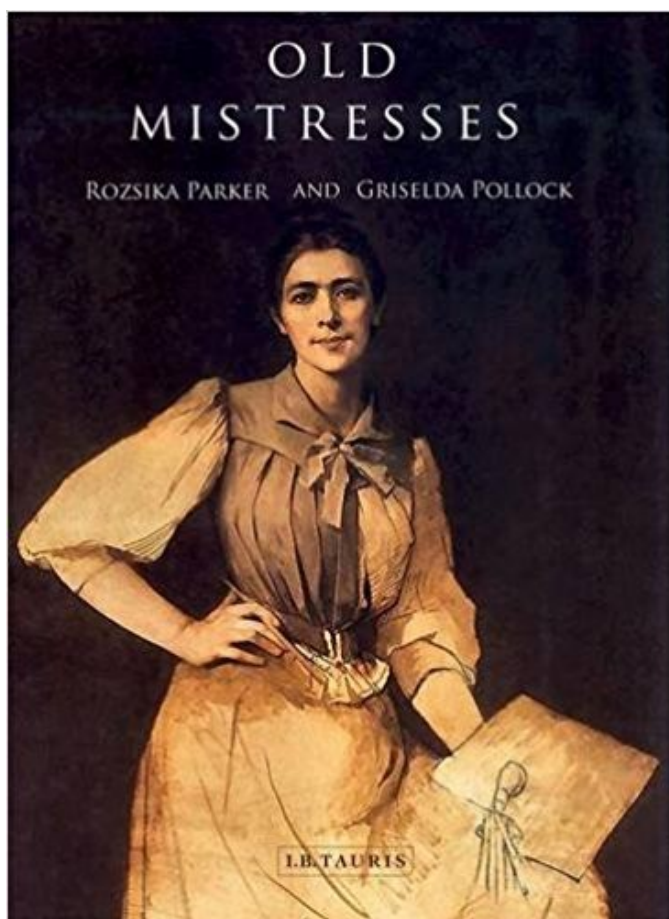

Rozsika Parker - Griselda Pollock, *Old Mistresses: Women, Art and Ideology*, 1981

Dvojice (R. Parker, 1845-2010 – britská psychoterapeutka a historička umění a G. Pollock, nar. 1949, teoretička umění) – zásadní kniha vycházející z pozic marxismus a psychoanalýzy – pokud o systematickou definici feministického přístupu k dějinám umění; reflektuje i jejich vyhraněně levicovou, radikální politickou orientaci

Základní pojmy a témata:

- Patriarchální dominance mužů nad ženami – ženy jsou potlačovány či min. stereotypně vnímány
- Ideologie – patriarchální dominance je určující ideologií společnosti – neoficiální i oficiální
- Marxismus – praxe psaní dějin umění – odráží společenskou situaci, nejen ve smyslu soc. a kulturní, ale i ekonomické nadvlády mužů nad ženami
- Historicismus – důsledně analyzovat historicky se proměňující konvence, stereotypy, stejně jako uměl. Praxi a doový vus
- Diference – žena je tradičně vykládána jako „ta druhá“ – ve smyslu negativní opozice

ušlechtilá prostota, tichá (*mrtvá*) velikost
(*edle Einfalt, stille Grösse*)

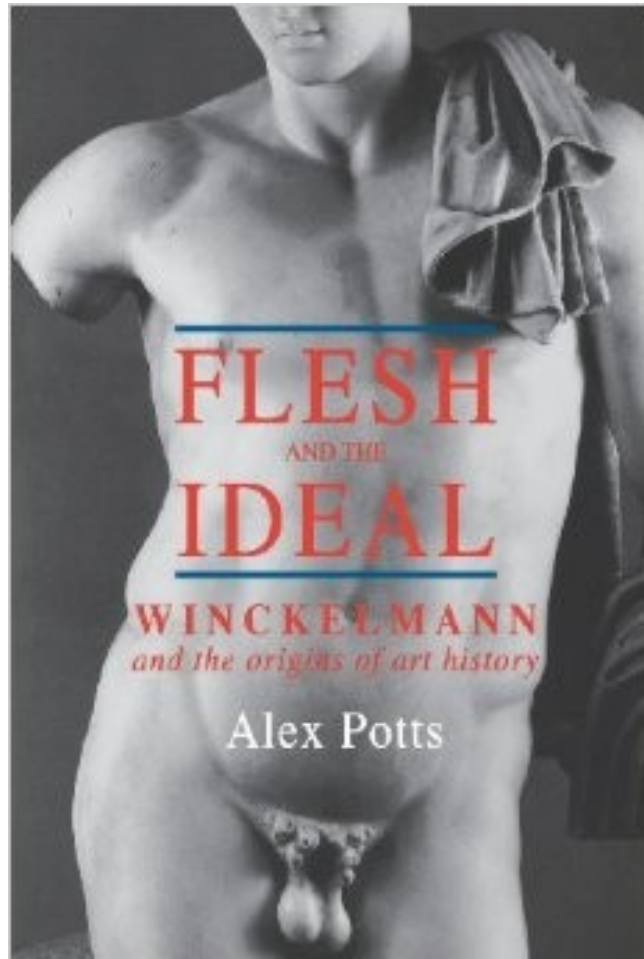

Eros - Thanatos

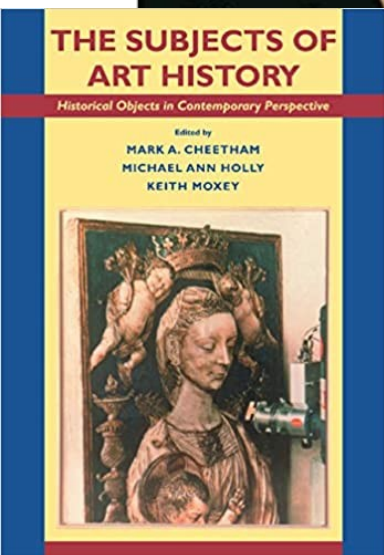
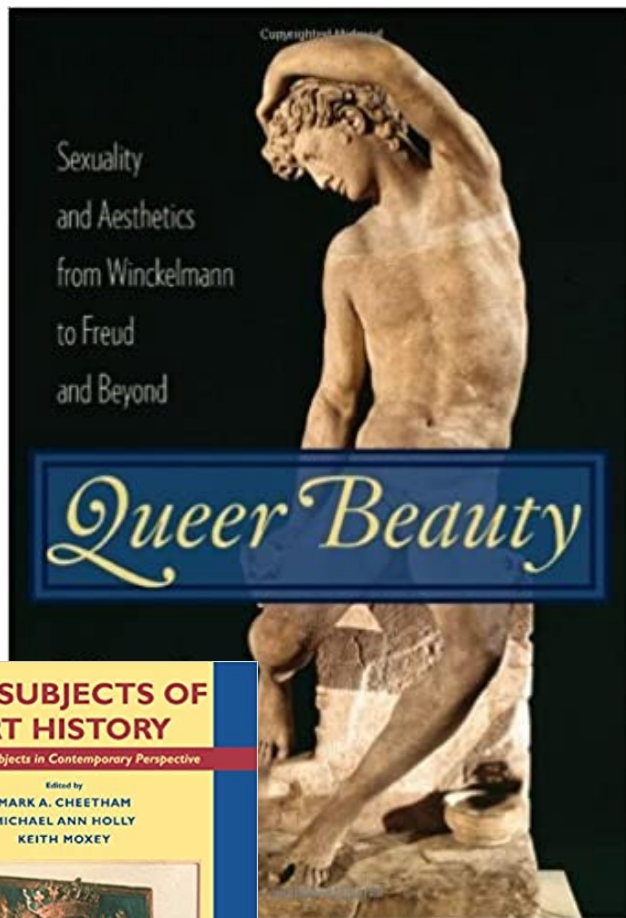

Americký historik umění Alex Potts (*Flesh and the Ideal*, 1994) se zaměřuje i na historiografickou reflexi problému – typ. Analýza Winckelmannova zájmu o řecké sochařství jako výraz jeho vlastní homosexuální orientace a projektování této touhy (ovšem v kontextu sociálním a kulturním, nikoliv psychoanalytickém) do předmětu jeho studia.

Whitney Davis (nar. 1958), historik umění, působící na univerzitě v Berkeley – sumarizující pohled na aspekt queer theory in: Davis, Whitney, „Homosexuality“, *Gay and Lesbian Studies, and Queer Theory in Art History*, in: Mark A. Cheetman et al., (eds), *The Subjects of Art History*, New York 1998, s. 115–142.

- The pioneering work of Johann Winckelmann (1717-1768) identified a homoerotic appreciation of male beauty in classical Greek sculpture, a fascination that had endured in Western art since the Greeks. Yet after Winckelmann, the value (even the possibility) of art's queer beauty was often denied. Several theorists, notably the philosopher Immanuel Kant, broke sexual attraction and aesthetic appreciation into separate or dueling domains. In turn, sexual desire and aesthetic pleasure had to be profoundly rethought by later writers.
- Whitney Davis follows how such innovative thinkers as John Addington Symonds, Michel Foucault, and Richard Wollheim rejoined these two domains, reclaiming earlier insights about the mutual implication of sexuality and aesthetics. Addressing texts by Arthur Schopenhauer, Charles Darwin, Oscar Wilde, Vernon Lee, and Sigmund Freud, among many others, Davis criticizes modern approaches, such as Kantian idealism, Darwinism, psychoanalysis, and analytic aesthetics, for either reducing aesthetics to a question of sexuality or for removing sexuality from the aesthetic field altogether. Despite these schematic reductions, sexuality always returns to aesthetics, and aesthetic considerations always recur in sexuality. Davis particularly emphasizes the way in which philosophies of art since the late eighteenth century have responded to nonstandard sexuality, especially homoeroticism, and how theories of nonstandard sexuality have drawn on aesthetics in significant ways.
- Many imaginative and penetrating critics have wrestled productively, though often inconclusively and "against themselves," with the aesthetic making of sexual life and new forms of art made from reconstituted sexualities. Through a critique that confronts history, philosophy, science, psychology, and dominant theories of art and sexuality, Davis challenges privileged types of sexual and aesthetic creation imagined in modern culture-and assumed today.
- Zdroj: <http://cup.columbia.edu/book/queer-beauty/9780231146906> (nejde to vystihnout lépe:-)

Michael Camille (1958-2002)

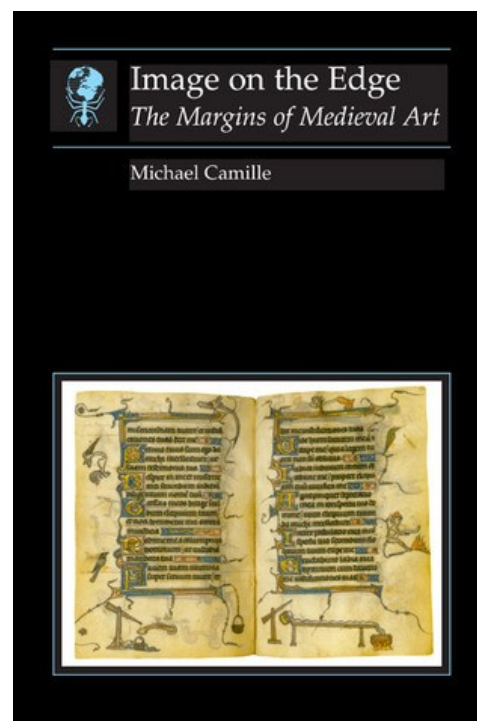
Zkoumání reflexe homosexuálního chování ve středověkých rukopisech – v marginálních iluminacích

Gay, lesbian, queer theory

– provázeno emancipací LGBT hnutí – ve svých cílech analogické feminismu – analýza gay a lesbické identity, jejich sociální a kulturní regulace a reflexe v umění zaměřením se na homosexuální osobnosti umělců a podobné motivy v umění.

Dějiny umění zkoumají tato témata dominantně v historické perspektivě jako vždy specificky kulturně podmíněné skutečnosti s konkrétním dopadem na uměleckou praxi a recepci.

Anne-Louis Girodet-Trioson, Endymion, 1793

Historikové umění, jako např. Whitney Davis analyzují konkrétní obrazy jako výrazy/sublimace homosexuální touhy svých tvůrců.

Jean Broc, Smrt Hyacinta, 1801

Kritická reakce na feministické ad. dějiny umění

- Jsou politicky motivované a tak často nekriticky zaujaté
- Argumenty jsou předvídatelné
- Zaměřování se na umělecky marginální osobnosti a fenomény
- Vytvoření sebe-referenčního a uzavřeného akademického a publikačního prostředí
- Ahistorické chápání sexismu a patriarchátu jako trans-historické kategorie

Johann Winckelmanns,
Präsidentens der Alterthümer zu Rom, und Scrittore der Vaticanischen Bibliothek,
Mitglieds der Königl. Englischen Societät der Alterthümer zu London, der Maleracademie
von St. Luca zu Rom, und der Etrurischen zu Cortona,

Geschichte der Kunst des Alterthums.

Erster Theil.

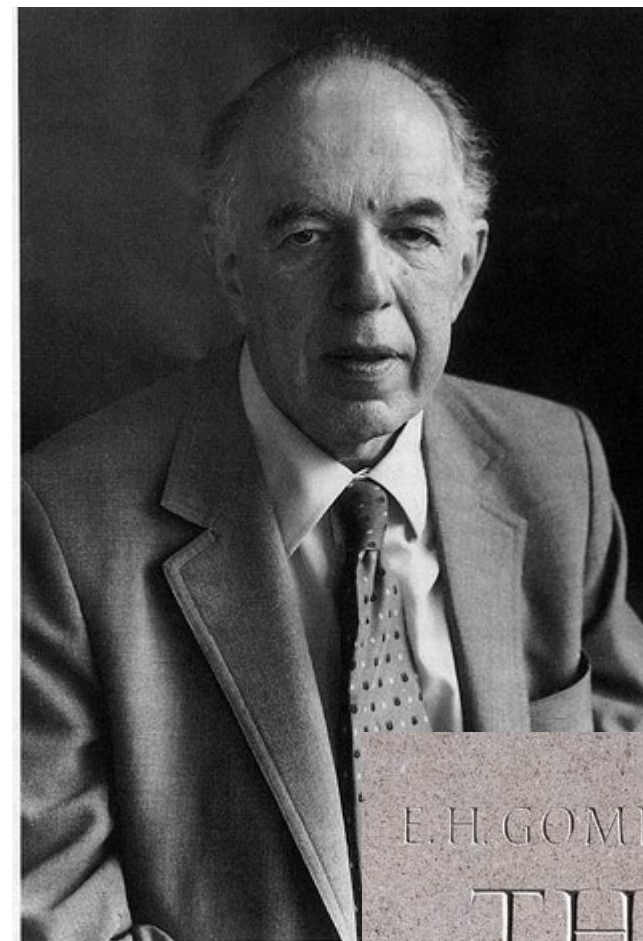
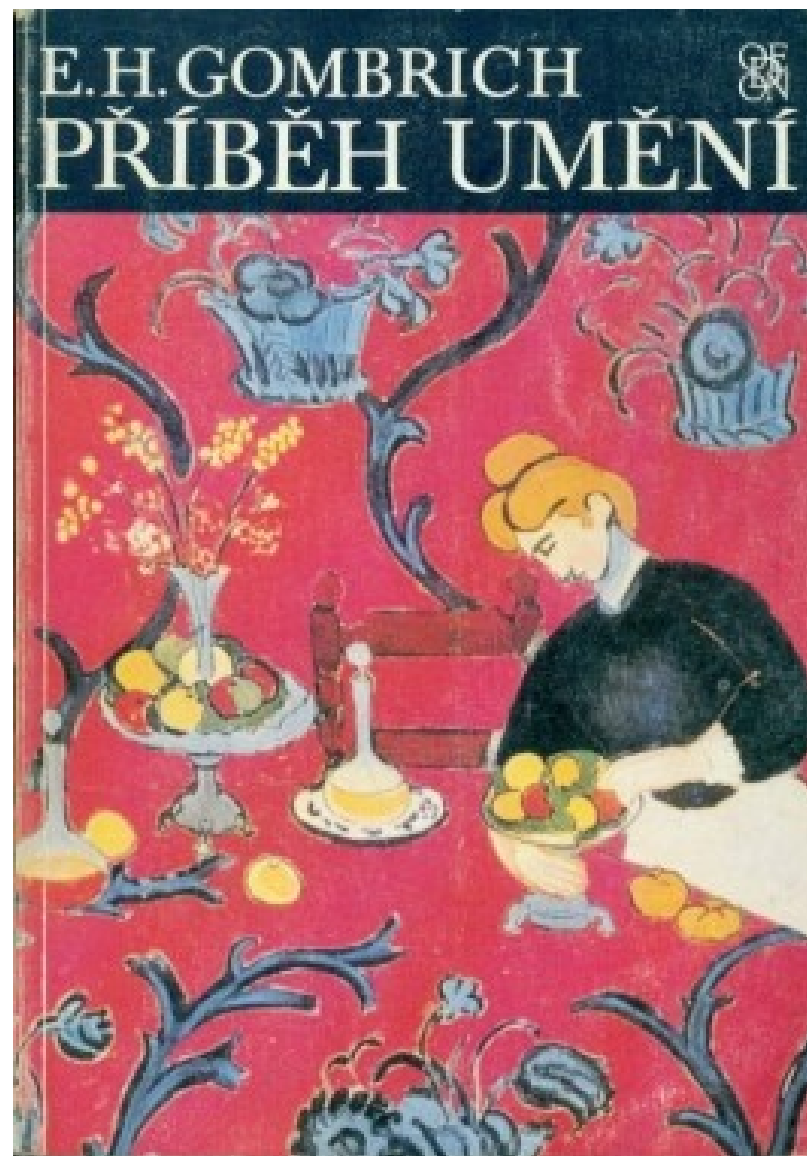
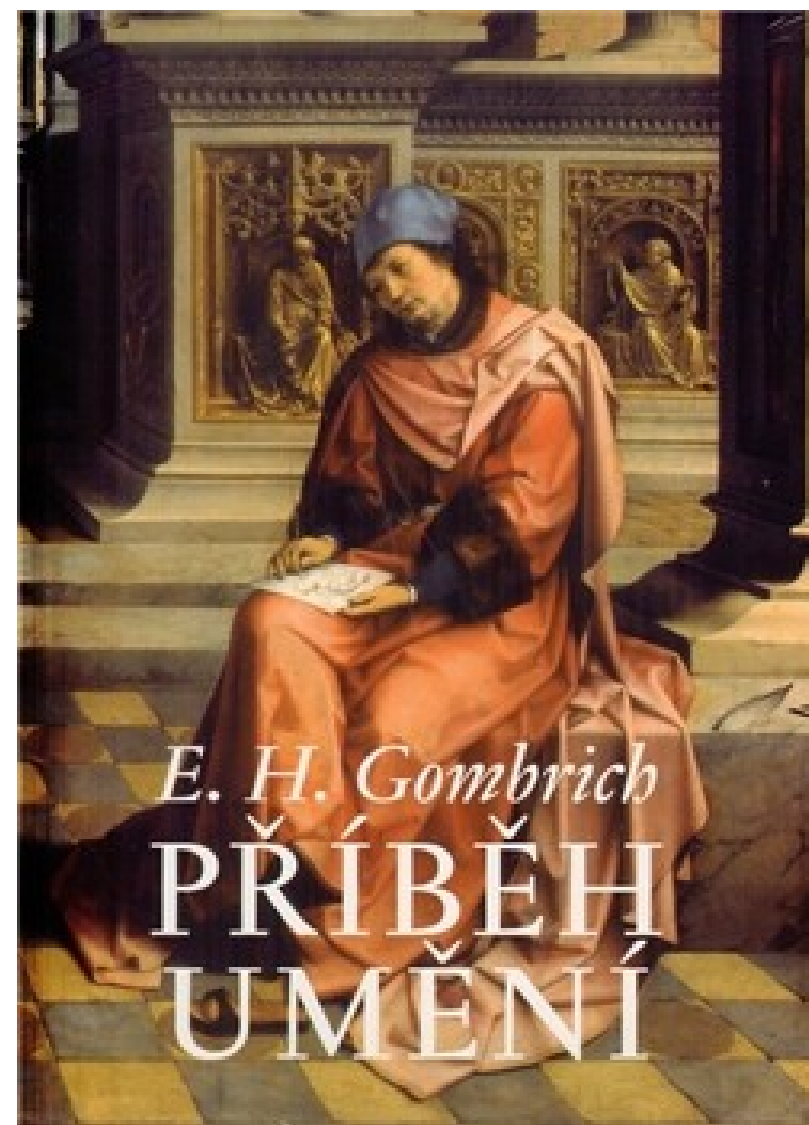
Mit Königl. Pohlnisch. und Chursächs. allergnädigsten Privilegio.

Dresden, 1764.

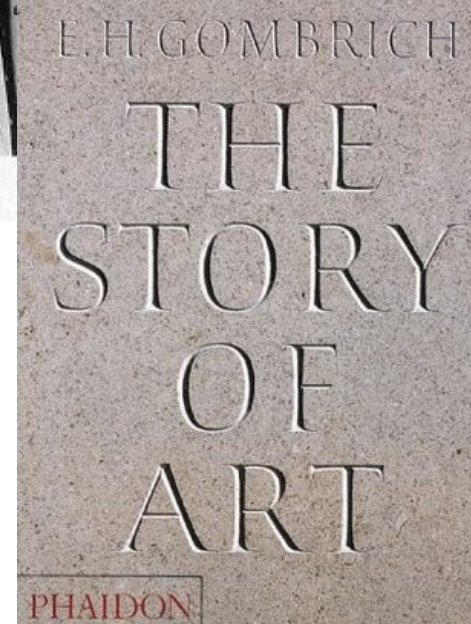
In der Waltherschen Hof-Buchhandlung.

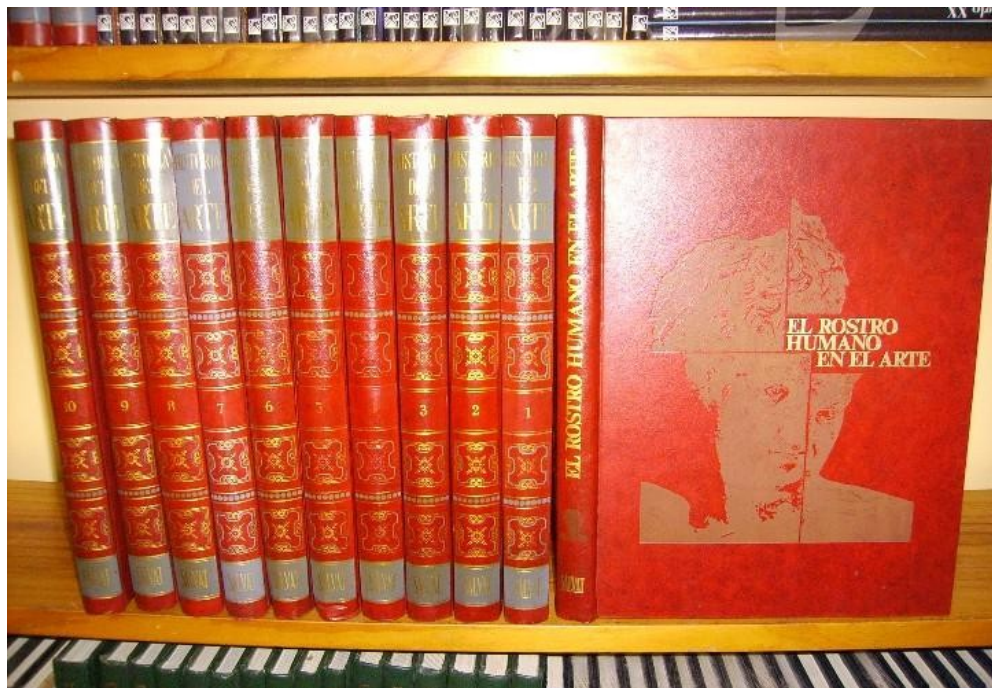
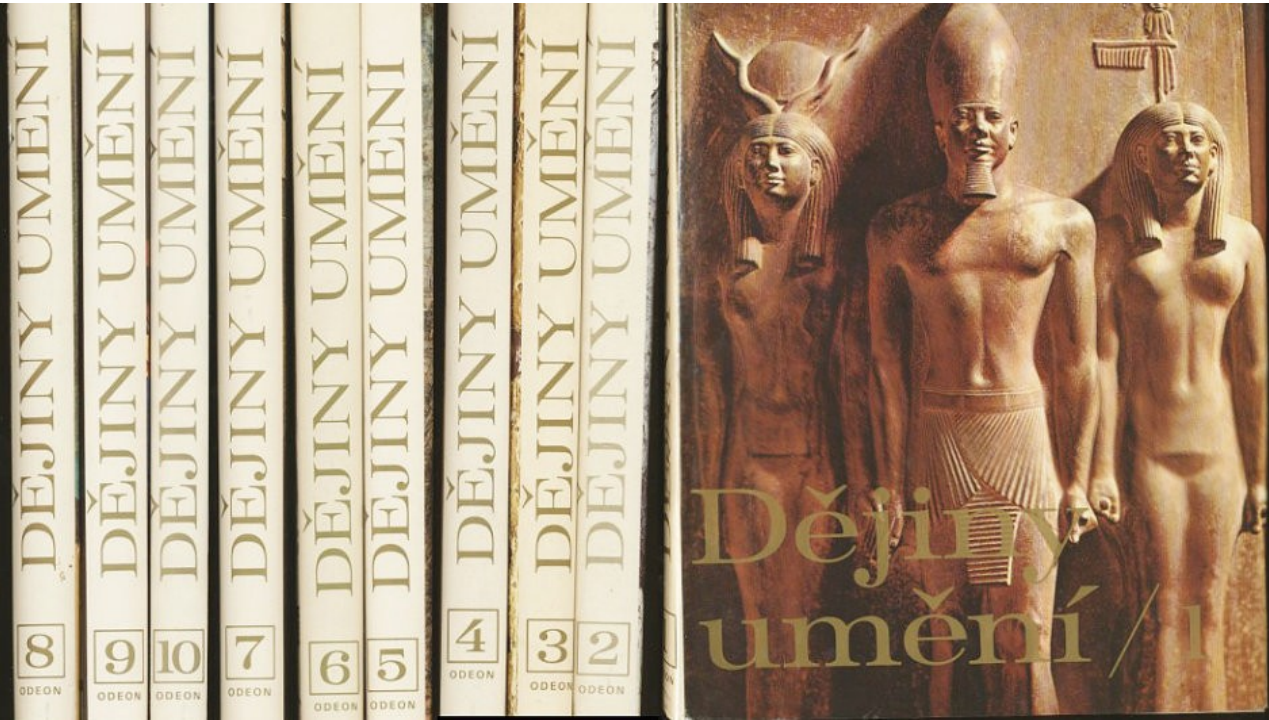
**Dějiny umění a „velký příběh“
Od 19. století podnes**

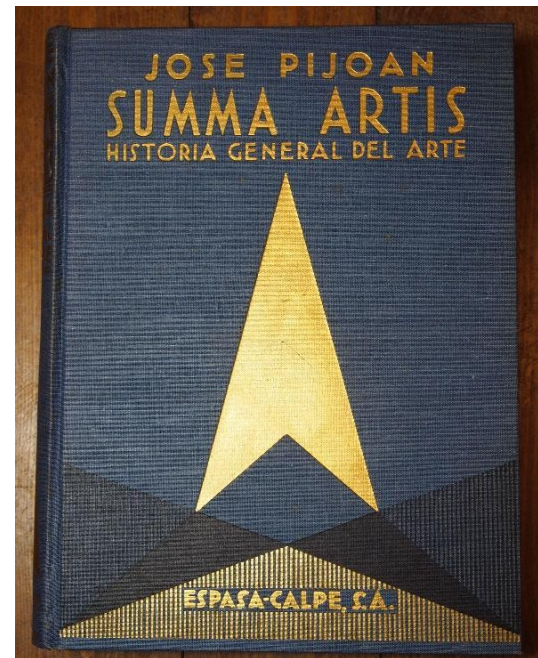

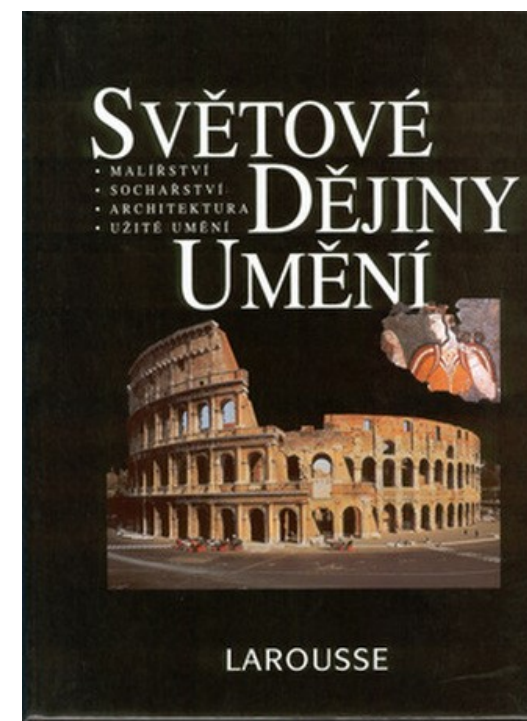
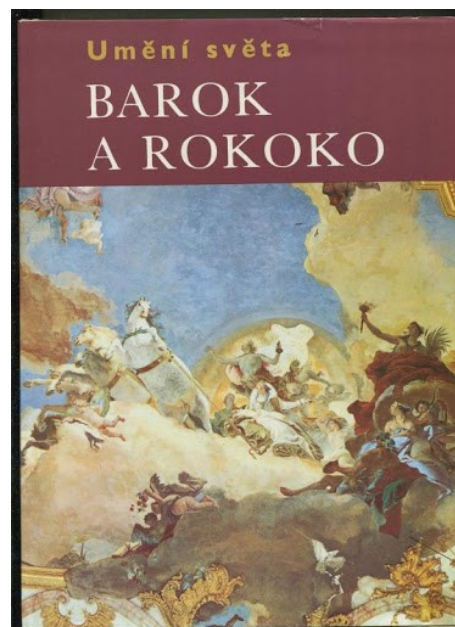
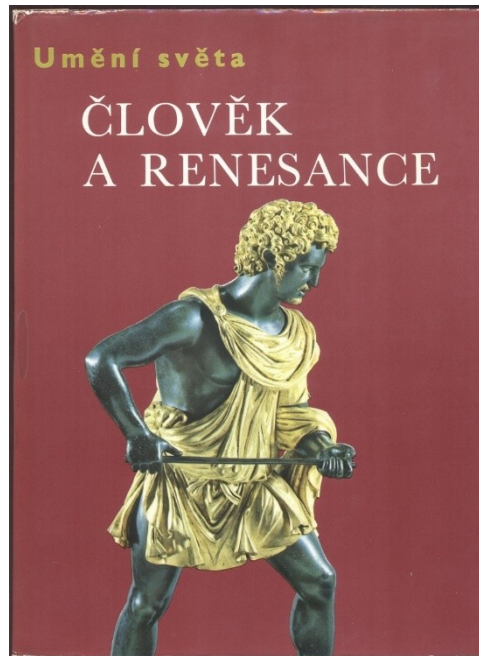
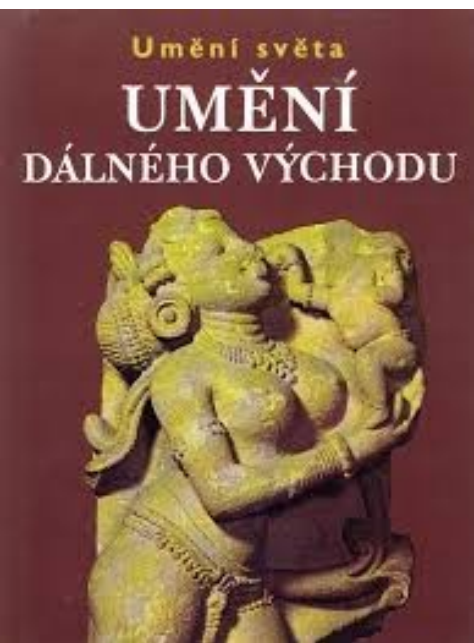
Ernst Gombrich

(1927)

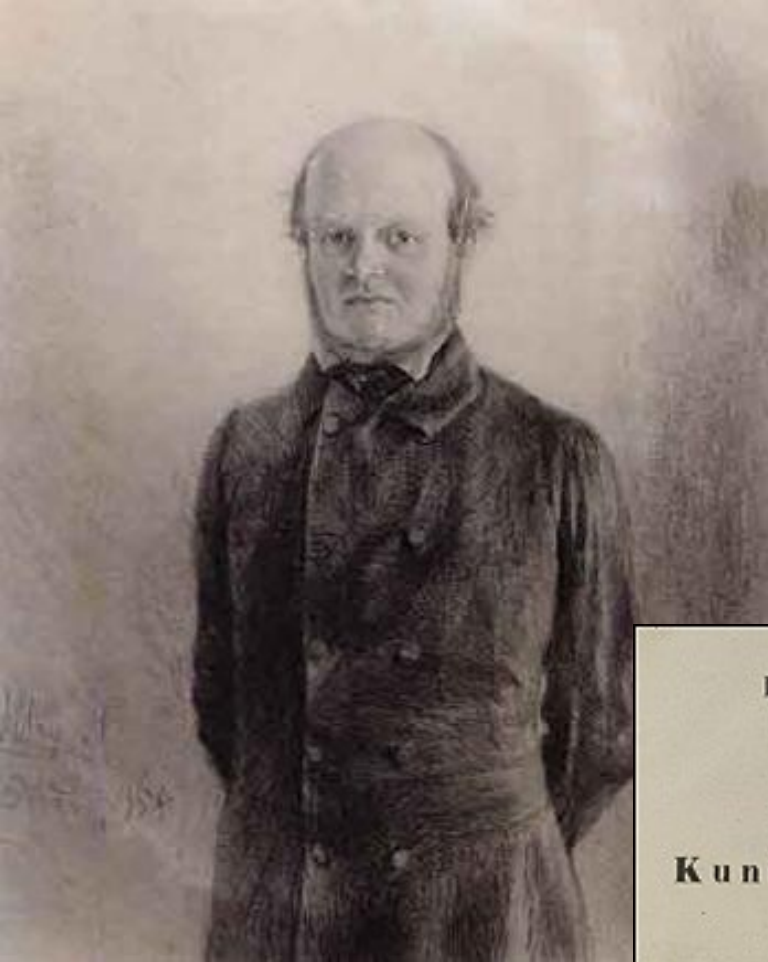

Berlínská škola a Franz Theodor Kugler (1808-1858)

- Definice nové disciplíny dějin umění
- Vymezení proti tradici humanisticko-osvícenského dějepisectví – spojení s historismem
- Výraz v ustavení hlavního předmětu DU – **stylu**
- *Handbuch der Geschichte der Malerei*, 1837
- *Geschichte der Baukunst im Mittelalter*, 1856

D. FRANZ KUGLER'S
HANDBUCH
der
GESCHICHTE DER MALEREI
seit Constantin dem Grossen.

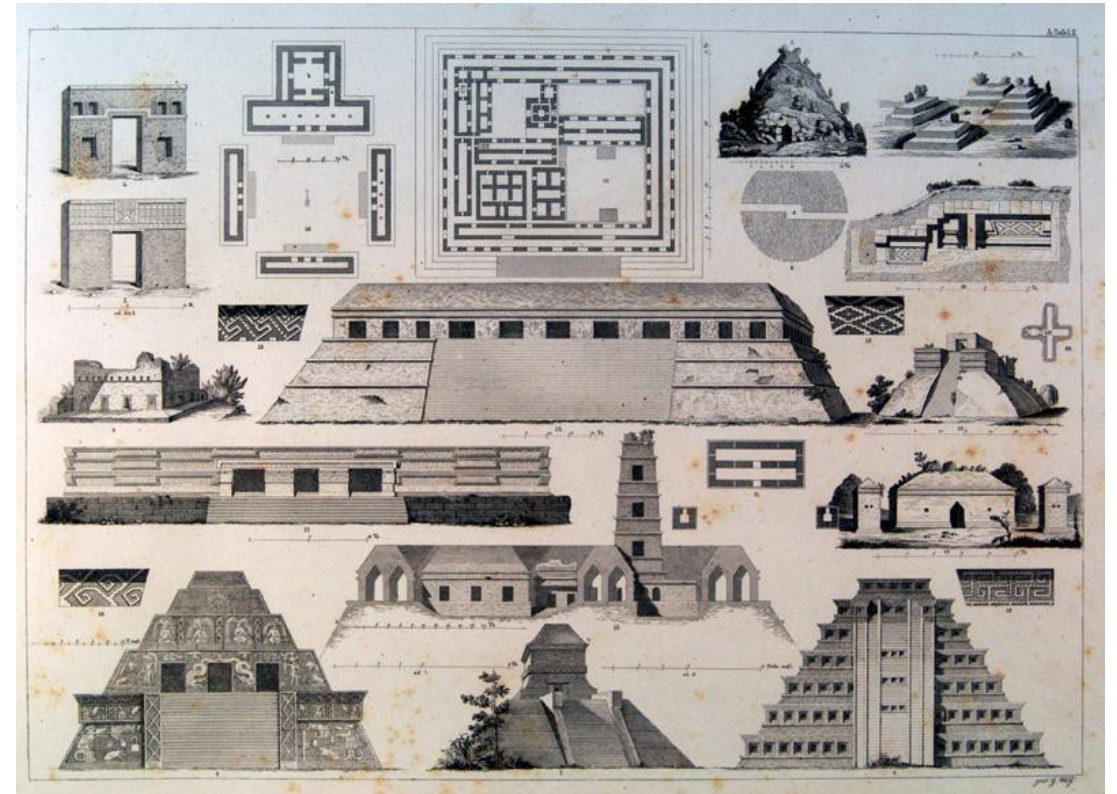
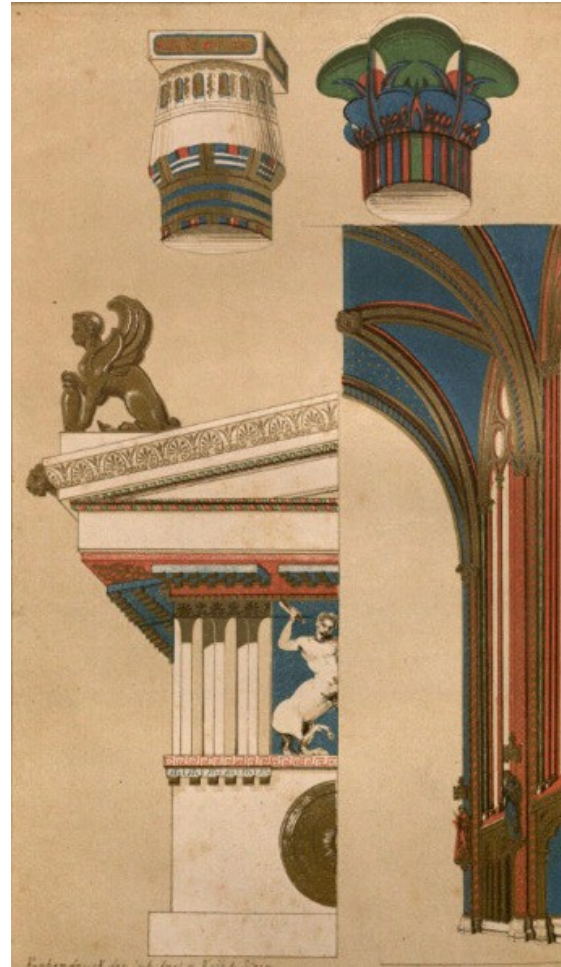
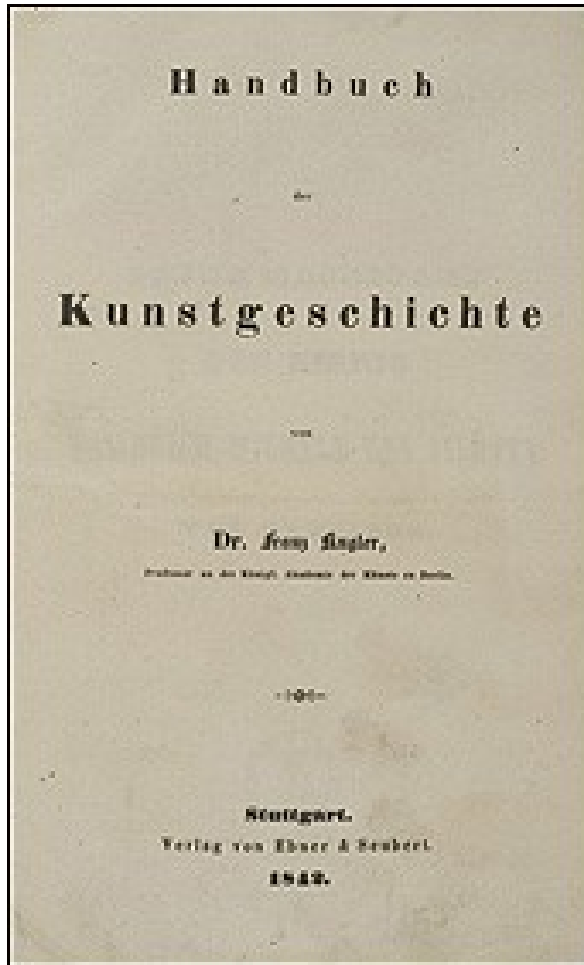
Zweite Auflage
unter Mitwirkung des Verfassers umgearbeitet und vermehrt
von
Dr. Jacob Burckhardt.

H a n d b u c h
der
Kunstgeschichte
von
Dr. Franz Kugler,
Professor an der Königl. Akademie der Künste in Berlin.
- 106 -
Stuttgart.
Verlag von Ebner & Seubert.
1842.

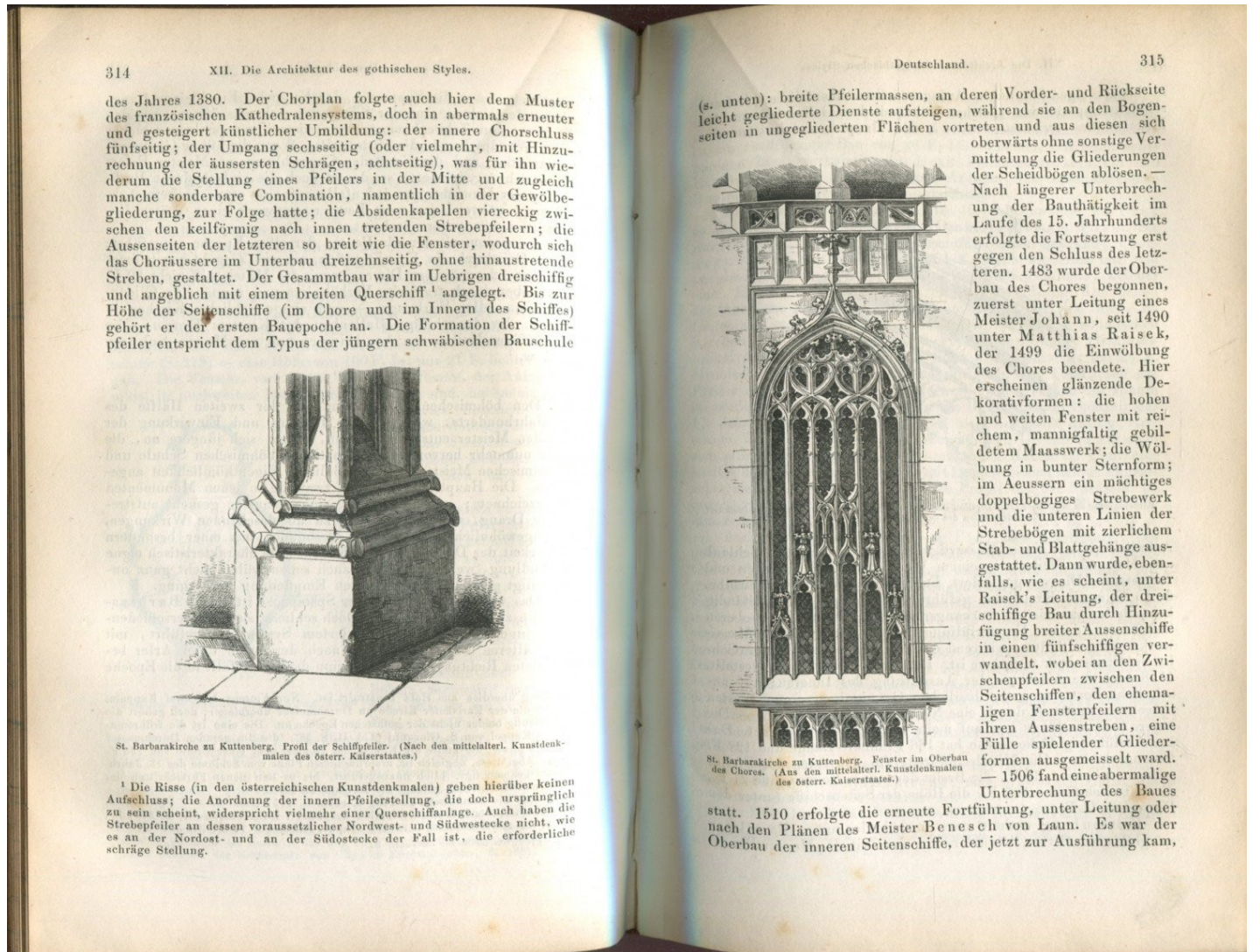
HANDBUCH
DER
KUNSTGESCHICHTE
VON
FRANZ KUGLER.
Zweite Auflage.
WILHELM LITKE
ZWEITER BAND.

STUTTGART
VERLAG VON EBNER & SEUBERT.
1842.

Franz Kugler, *Handbuch der Kunstgeschichte*, Stuttgart 1842

Franz Kugler, *Geschichte der Baukunst*, Stuttgart 1859

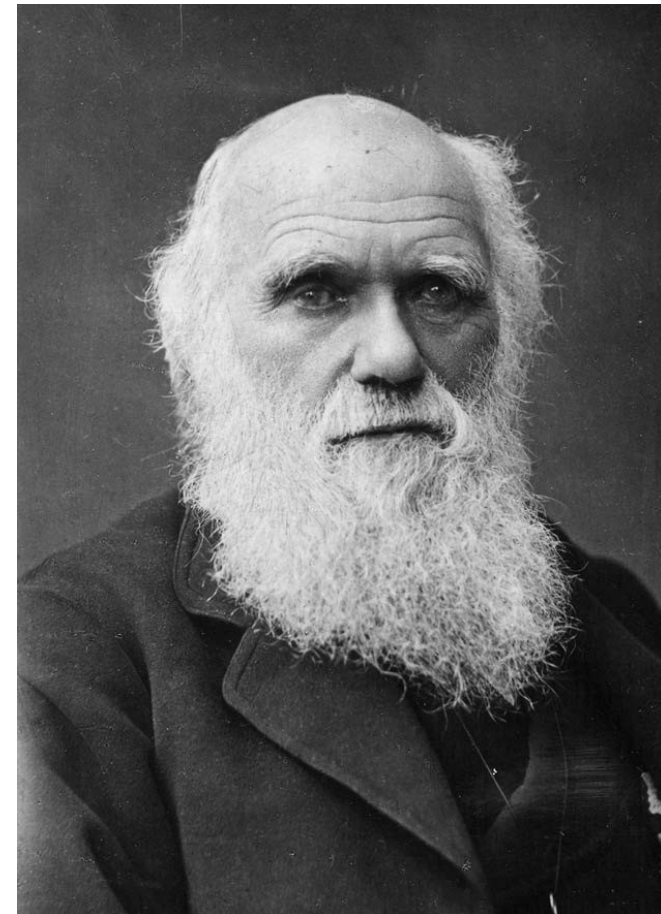
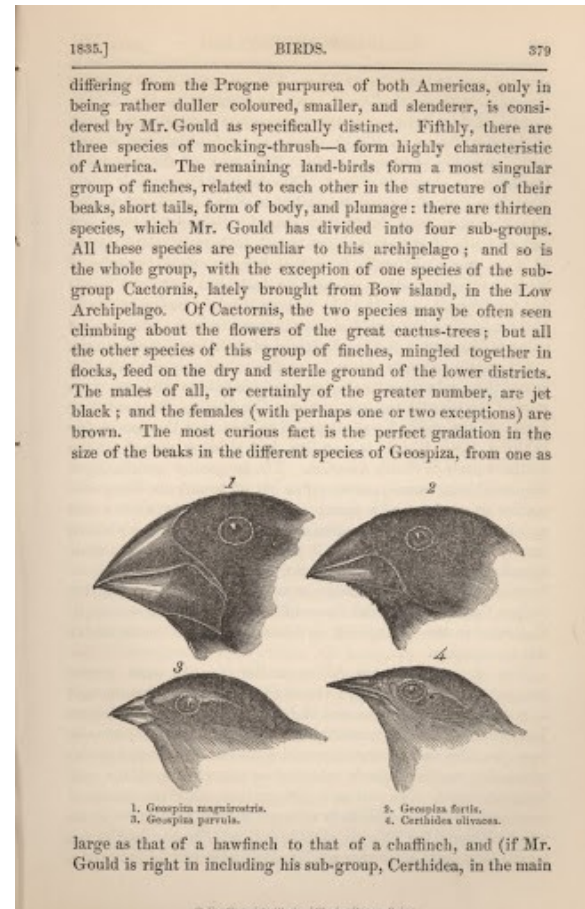
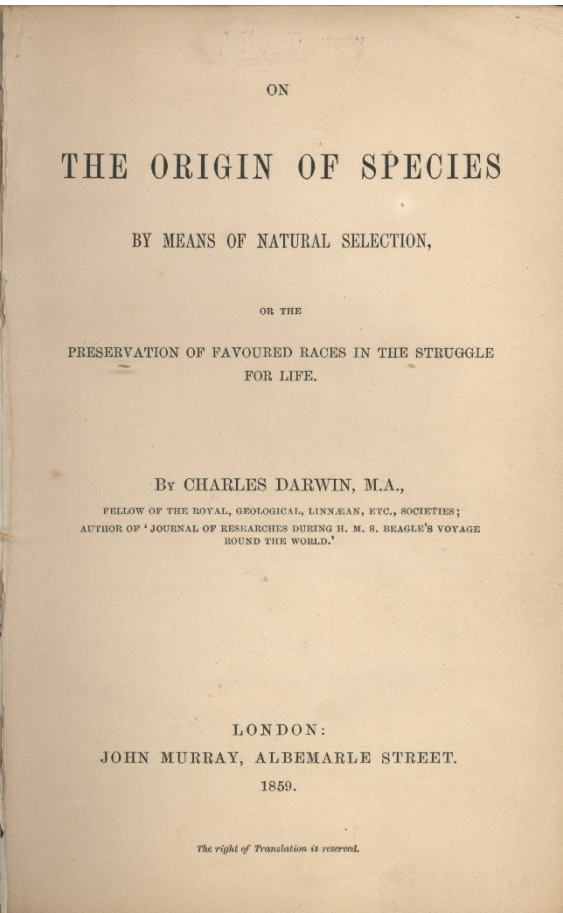

Wilhelm Lübke (1826-1893)

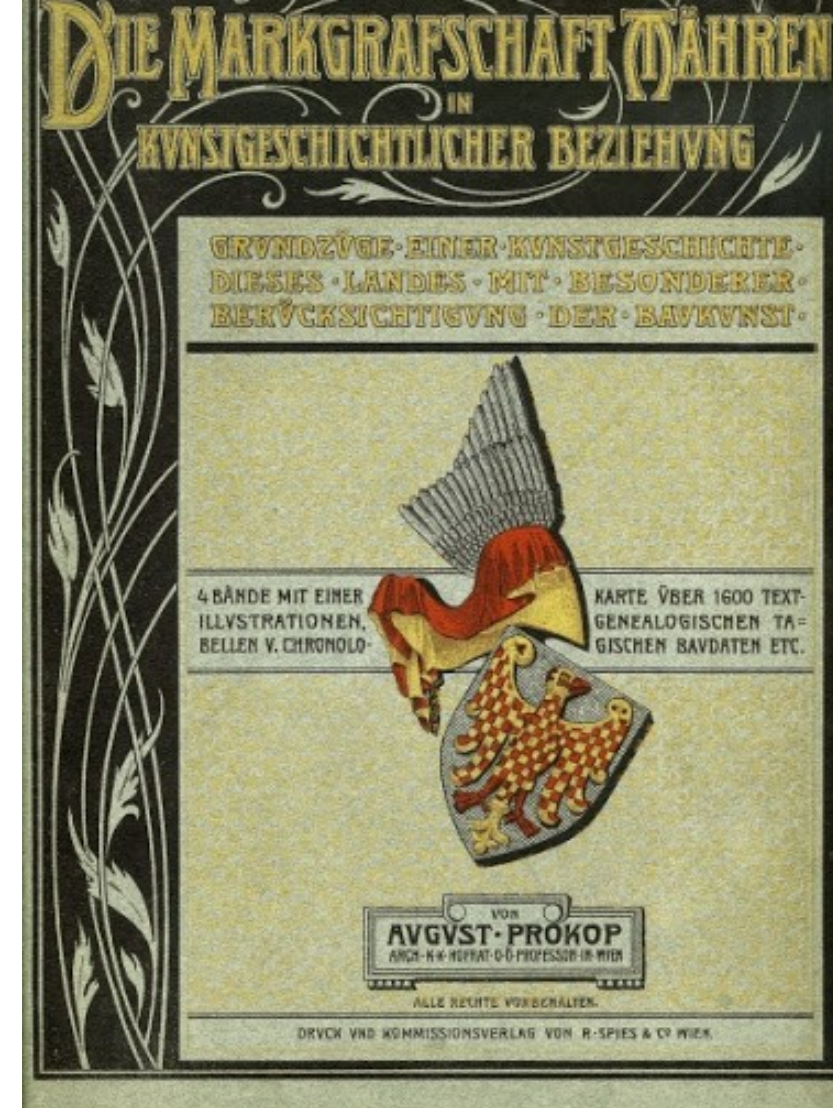

- *Die Baustyle des Mittelalters*. Seemann, Leipzig 1868.
- *Die Baustyle der Neuzeit*. Seemann, Leipzig 1868.
- *Geschichte der deutschen Renaissance*. Ebner & Seubert, Stuttgart 1872.
- *Geschichte der deutschen Kunst von den frühesten Zeiten bis zur Gegenwart*. Ebner & Seubert, Stuttgart 1890

Charles Darwin (1809-1882)

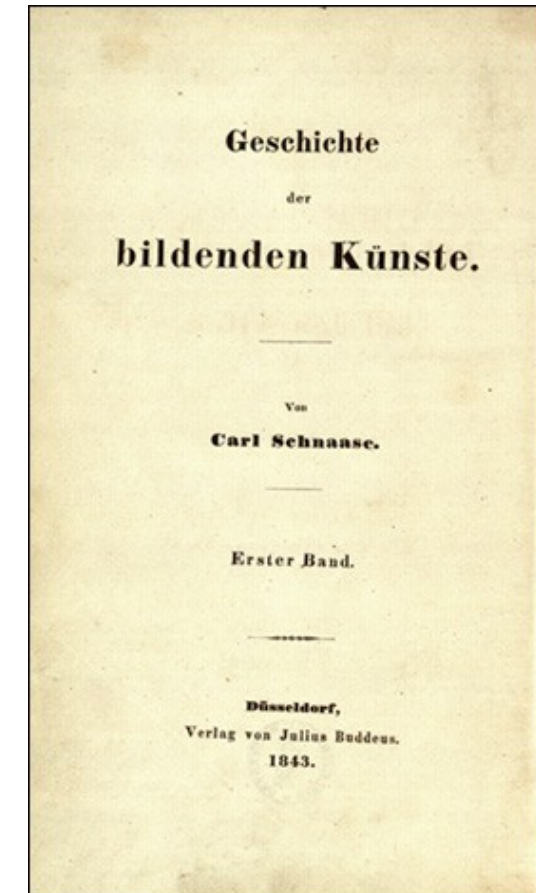

August Prokop (1838-1915)
*Die Markgrafschaft Mähren in
kunstgeschichtlicher Beziehung* I-IV. Wien 1904.

Carl Schnaase (1798-1875)

- *Niederländische Briefe*, 1834
- *Geschichte der bildenden Künste* (8 sv., 1843–1864)

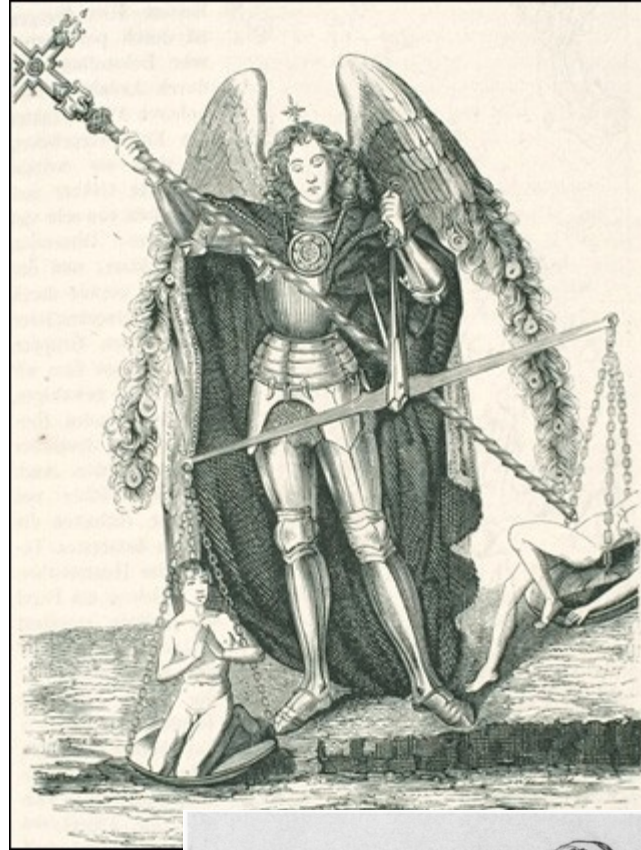

Geschichte
der
bildenden Künste.

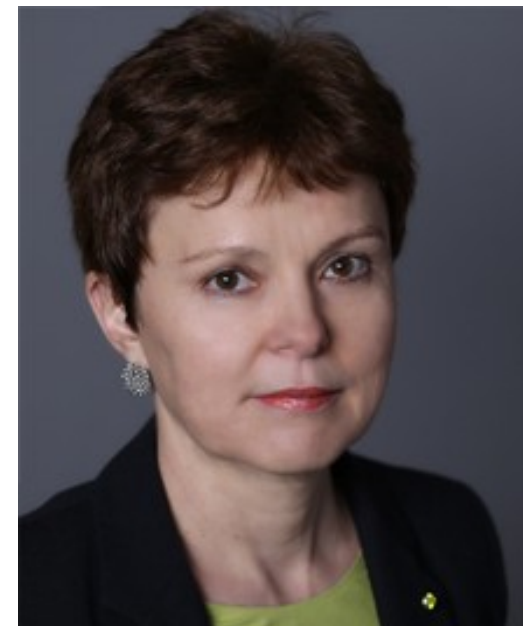
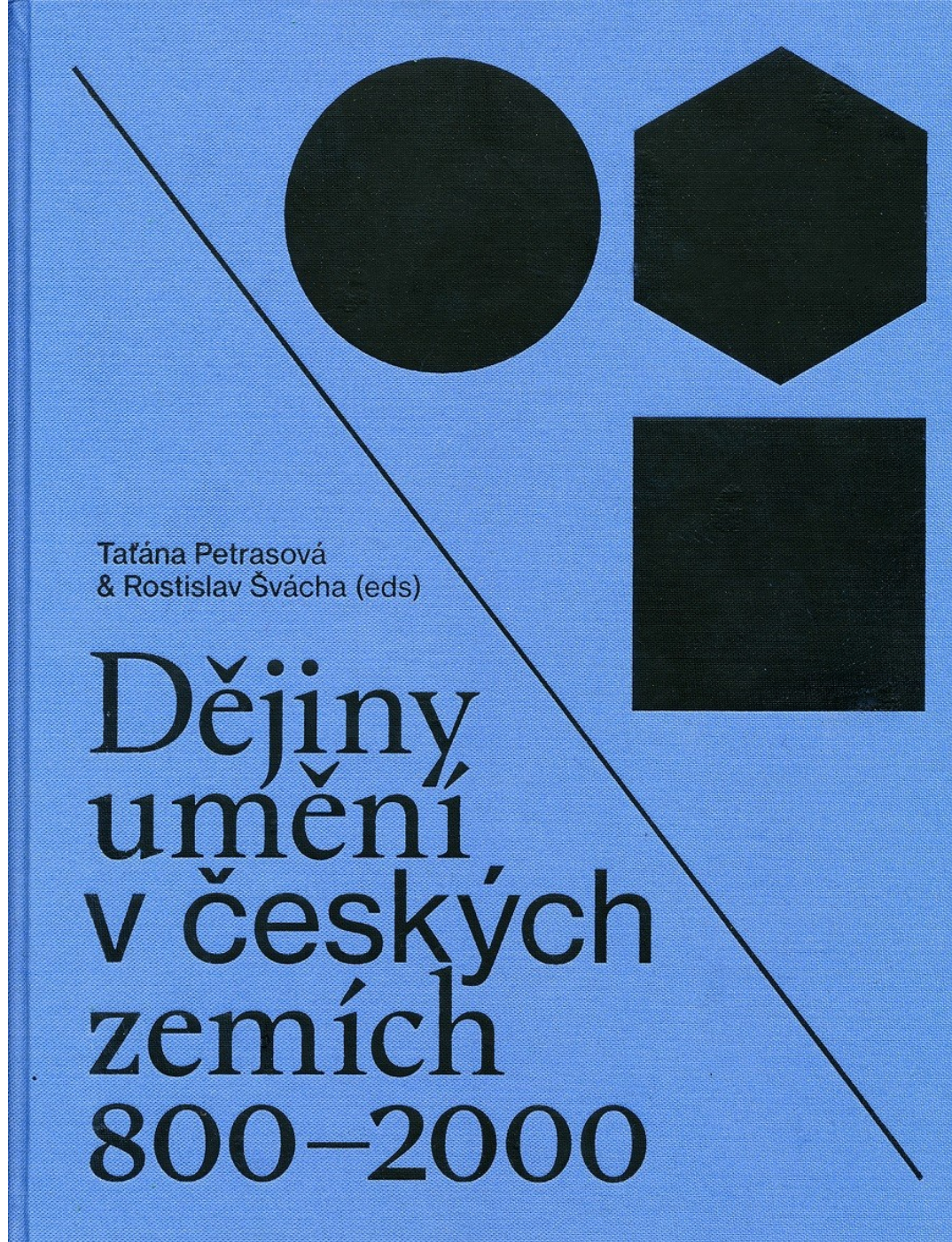
Von
Carl Schnaase.

Erster Band.

Düsseldorf,
Verlag von Julius Budeus.
1843.

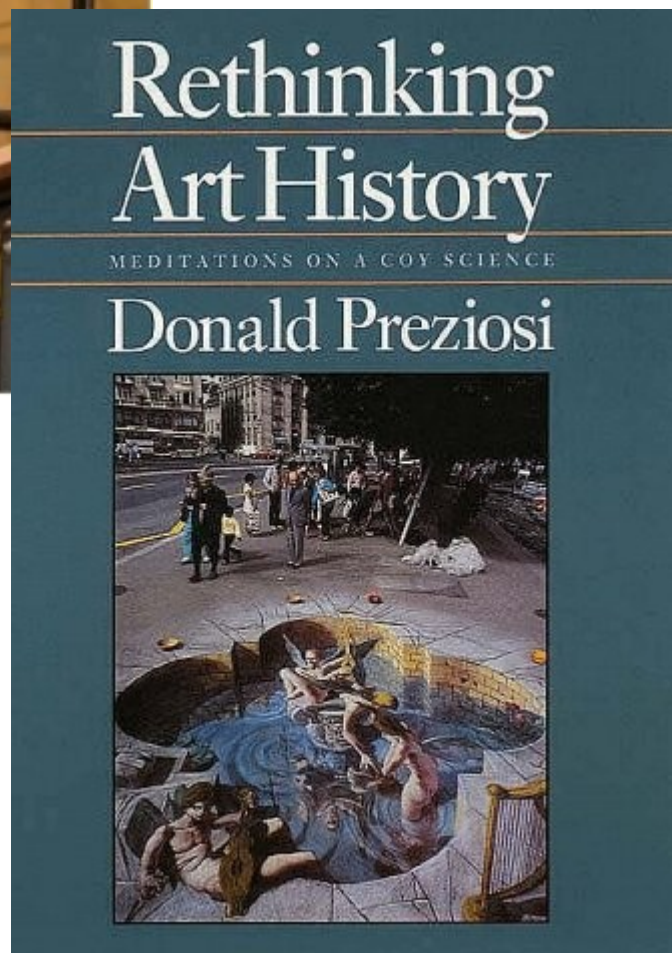

Volksgeistbegriff
Volksgeist

Akademie věd České republiky: Předsedkyně navštívila Ústav dějin umění -
Akademie věd České republiky...

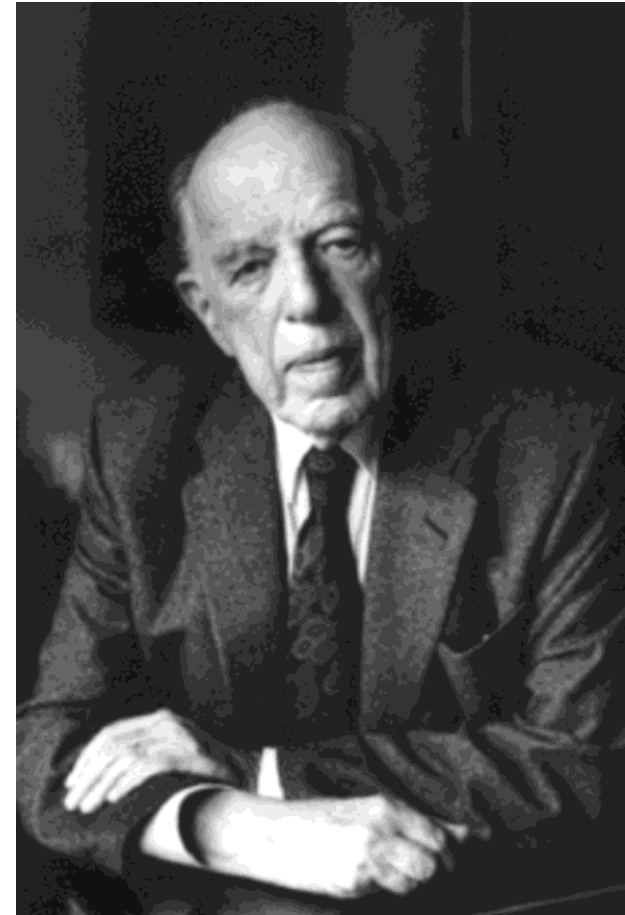
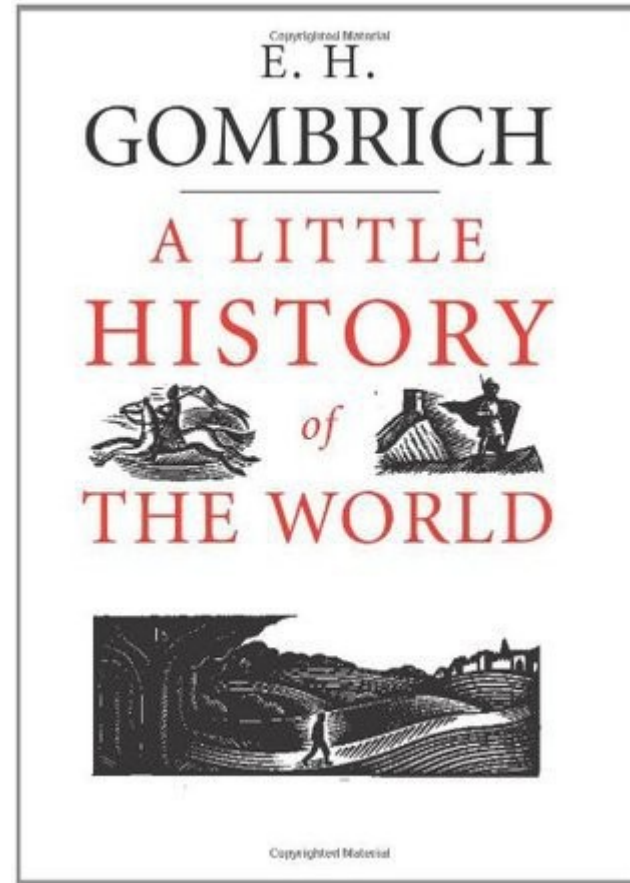
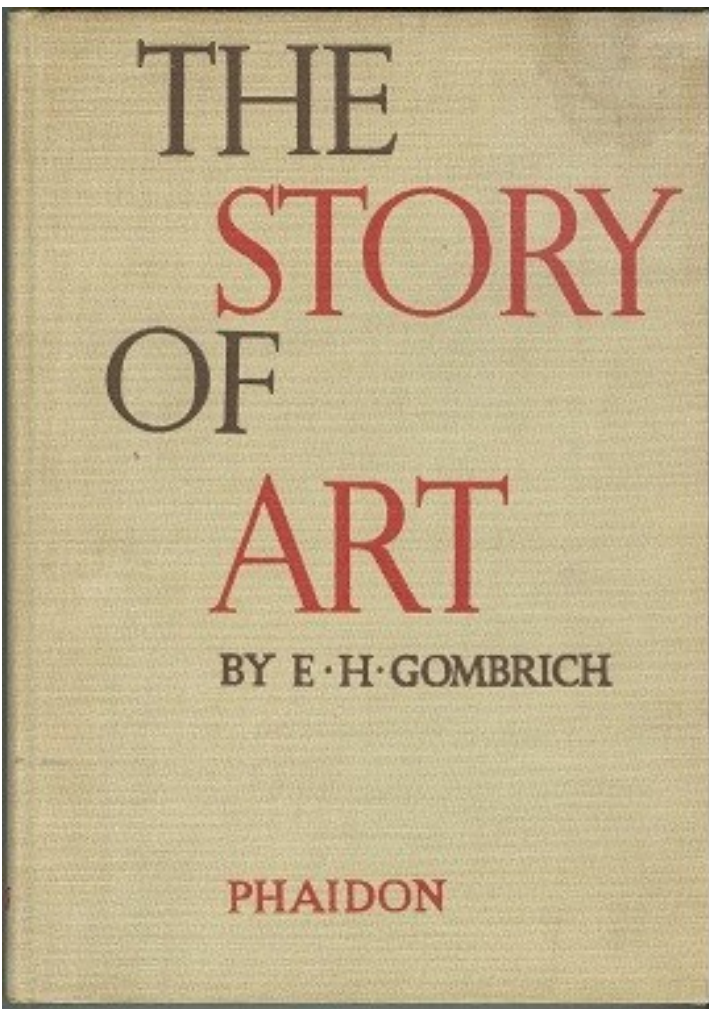

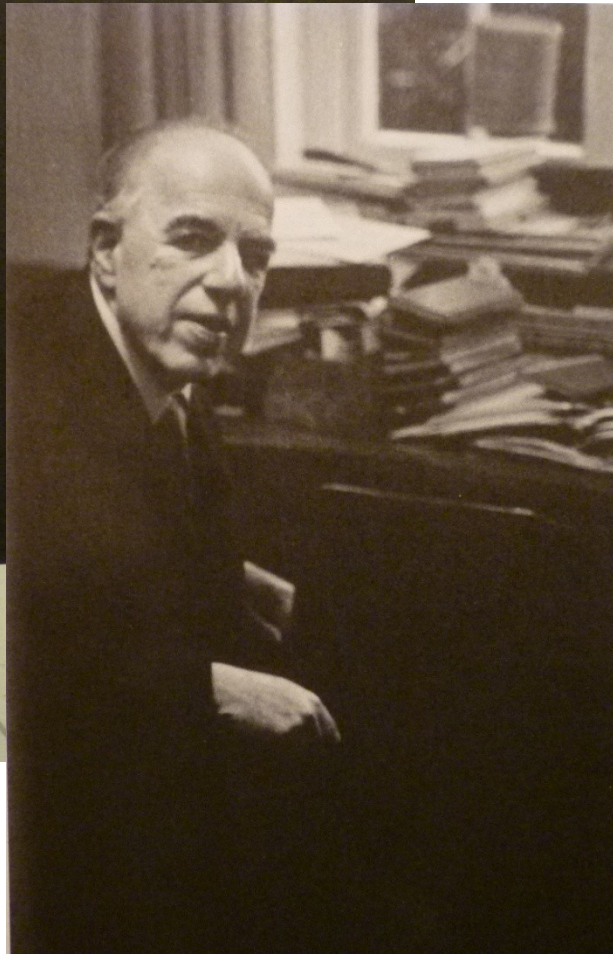
Osvícenský koncept dějin umění se stal „jedním z nejoslnivějších moderních evropských vynálezů a současně nástrojem zpětného přepisování dějin celého lidstva“.

Je to „dokonalý nástroj historického vymyšlení, založený na představě určitého druhu dějinnosti vizuálních objektů“.

Ernst Hans Gombrich, *The Story of Art*,
1950

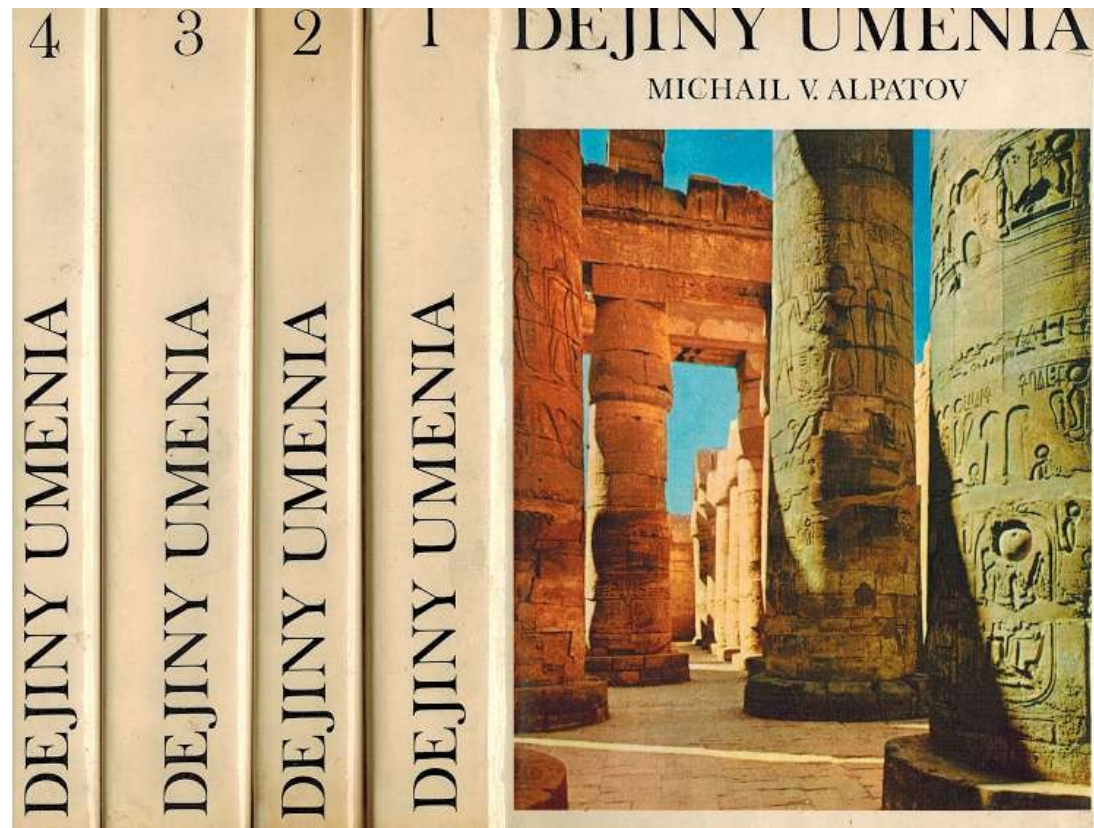

The Story of Art
E.H. Gombrich

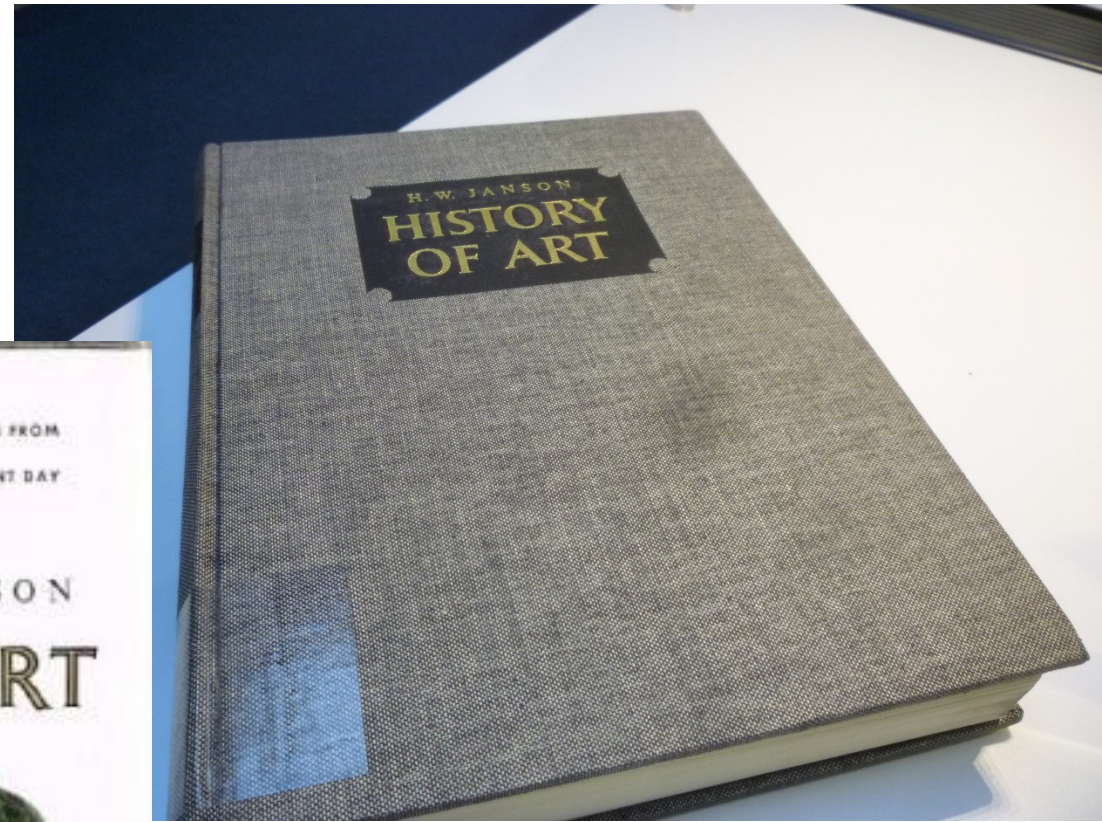
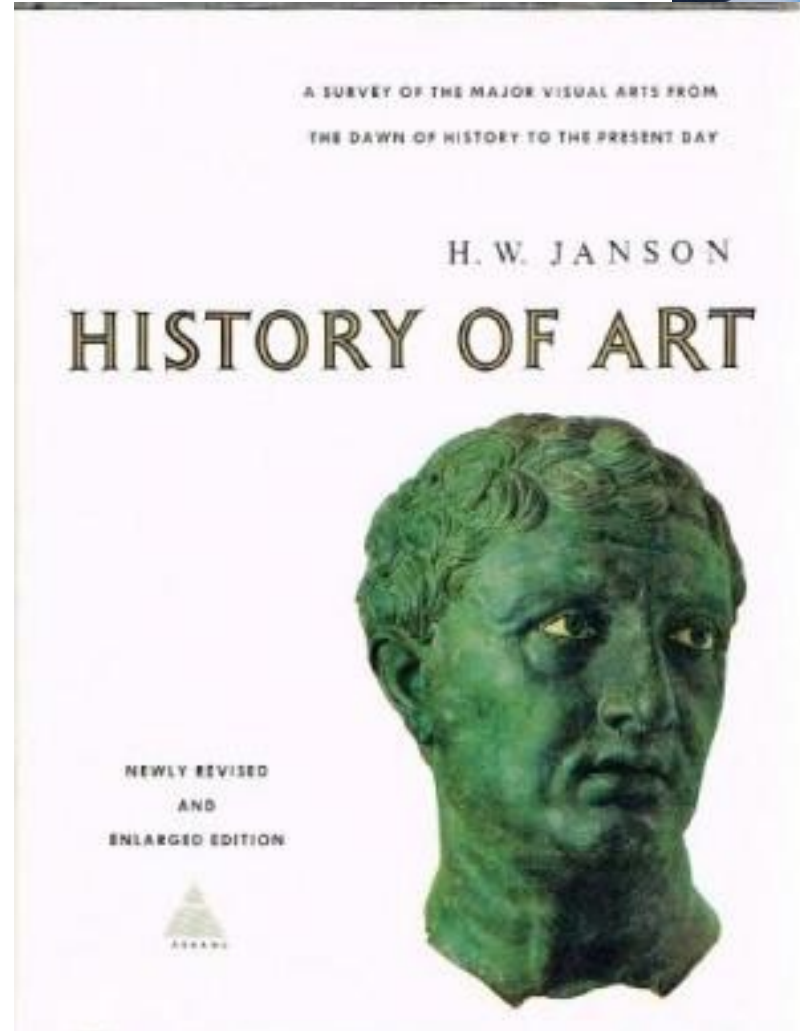

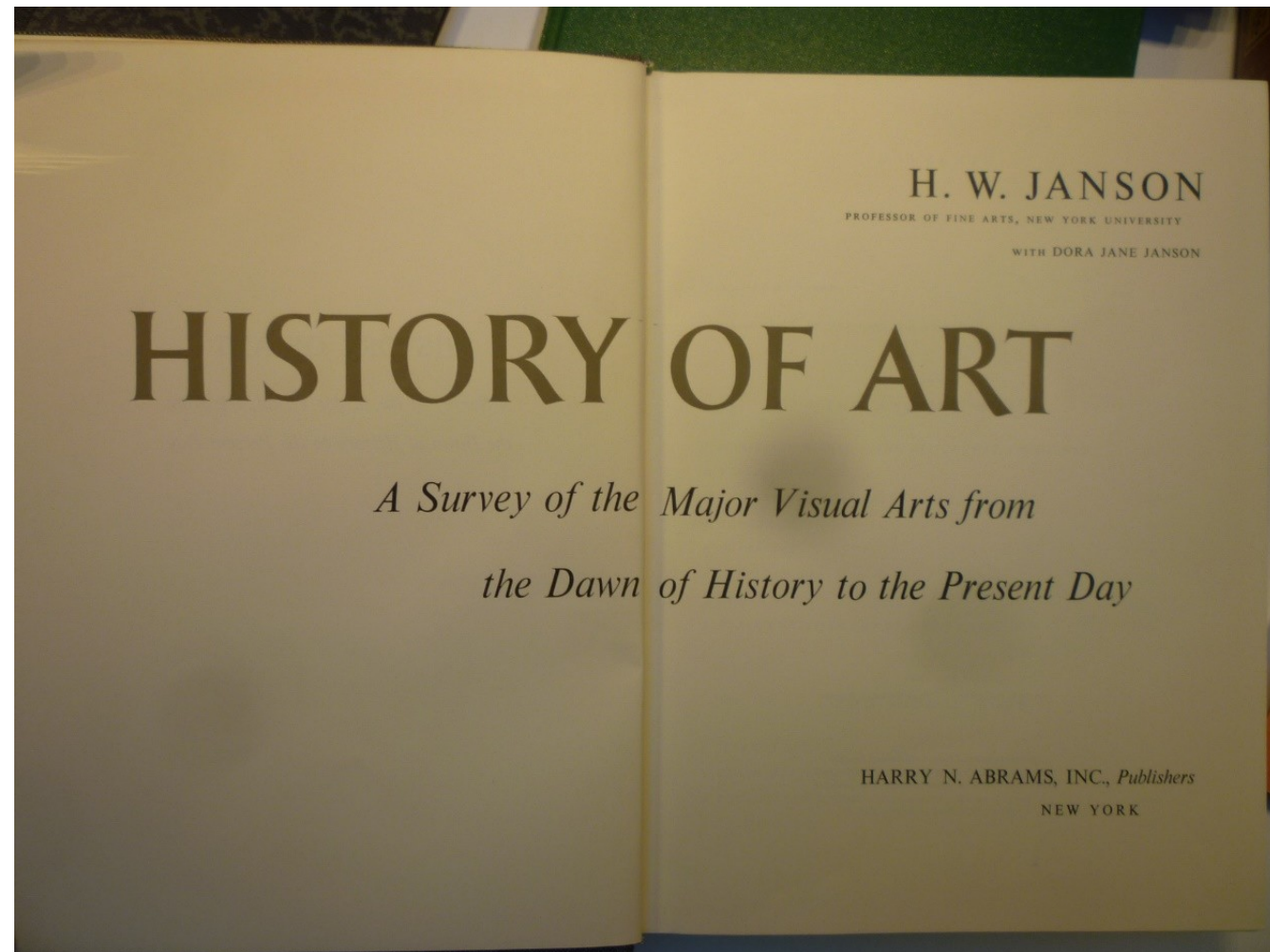
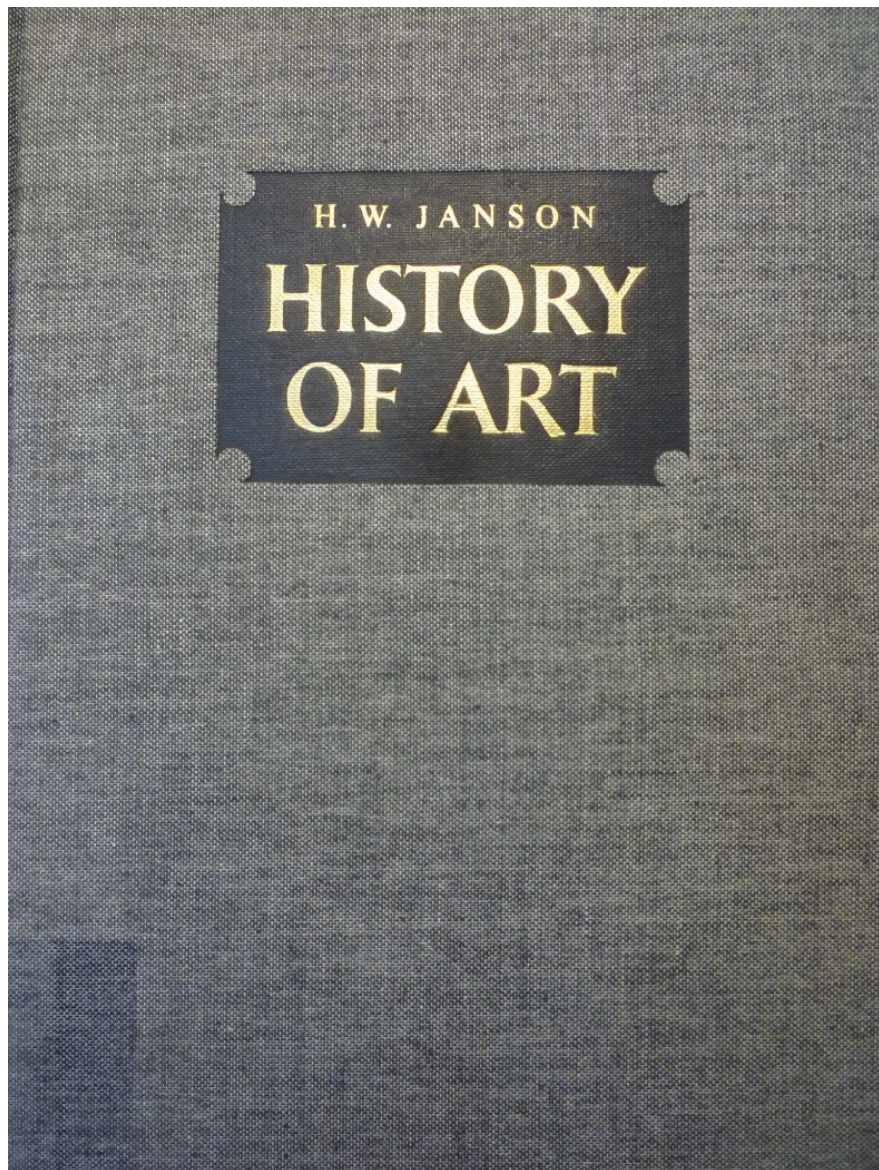
This book is intended for all who feel in need of some first orientation in a strange and fascinating field. It may serve to show newcomers the lie of the land without confusing them with details; to enable them to bring some intelligible order into the wealth of names, periods and styles which crowd the pages of more ambitious works, and so to equip them for consulting more specialized books. In writing it I thought first and foremost of readers in their teens who had just discovered the world of art for themselves. But I never believed that books for young people should differ from books for adults except for the fact that they must reckon with the most exacting class of critics, critics who are quick to detect and resent any trace of pretentious jargon or bogus sentiment. I know from experience that these are the vices which may render people suspicious of all writing on art for the rest of their lives.

Michail Vladimirovič Alpatov, Всеобщая история искусств, 1-3, 1948-55:
„Třeba porozumět hlavním liniím historického vývoje umělecké kultury lidstva.“

Waldemar Janson *History of Art*, 1962

KEY MONUMENTS OF THE HISTORY OF ART A VISUAL SURVEY

Edited by H. W. JANSON
PROFESSOR OF FINE ARTS, NEW YORK UNIVERSITY
with DORA JANE JANSON

TEXT EDITION

PRENTICE-HALL, INC., Englewood Cliffs, N.J.
AND
HARRY N. ABRAMS, INC., New York

CONTENTS

PREFACE 5

I. THE ANCIENT WORLD

LIST OF ILLUSTRATIONS 11

1. Prehistoric and Primitive Art 19
2. Egyptian Art 43
3. Art of the Ancient Near East 71
4. Minoan and Mycenaean Art 95
5. Greek Art 105
6. Etruscan Art 167
7. Roman Art 175
8. Early Christian and Byzantine Art 221

II. ASIA AND AMERICA

LIST OF ILLUSTRATIONS 261

9. Islamic Art 265
10. Art of Indian Asia 279
11. Chinese and Japanese Art 301
12. American Art before Columbus 363

III. THE MIDDLE AGES

LIST OF ILLUSTRATIONS 379

13. Early Medieval Art 385
14. Romanesque Art 409
15. Gothic Art North of the Alps 451
16. Gothic Art in Italy 517

IV. THE RENAISSANCE

LIST OF ILLUSTRATIONS 563

17. Late Gothic Art North of the Alps 573
18. The Early Renaissance in Italy 605
19. High Renaissance and Mannerism in Italy 669
20. Renaissance and Mannerism outside Italy 733
21. The Seventeenth Century in Italy 769
22. The Seventeenth Century in Flanders, Holland, and Germany 799
23. The Seventeenth Century in France, England, and Spain 829
24. The Eighteenth Century 855

V. THE MODERN WORLD

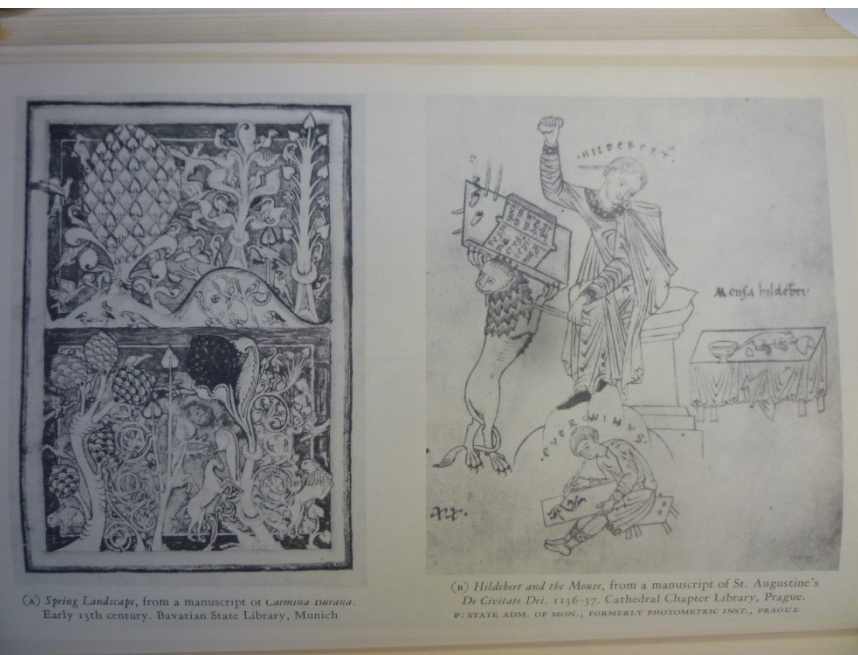
LIST OF ILLUSTRATIONS 895

25. Classicism and Romanticism 901
26. Realism and Impressionism 951
27. Post-Impressionism and "Art Nouveau" 973
28. The Twentieth Century 1003

INDEX 1061

List of Photographic Sources 1067

NOTE ON THE PICTURE CAPTIONS

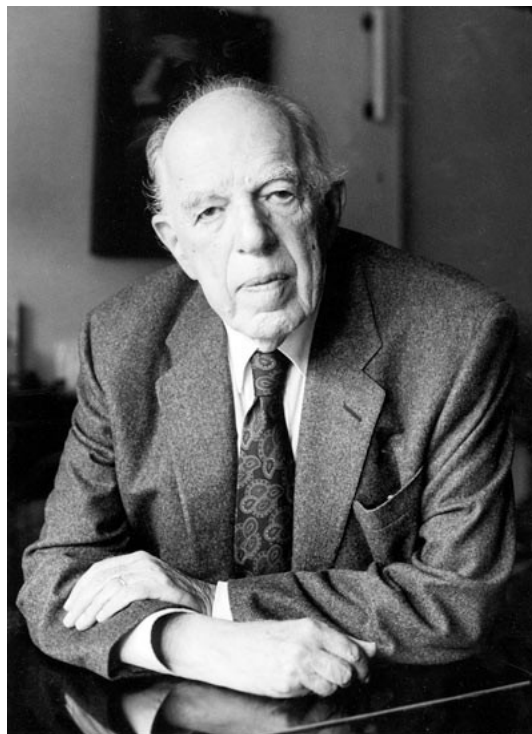
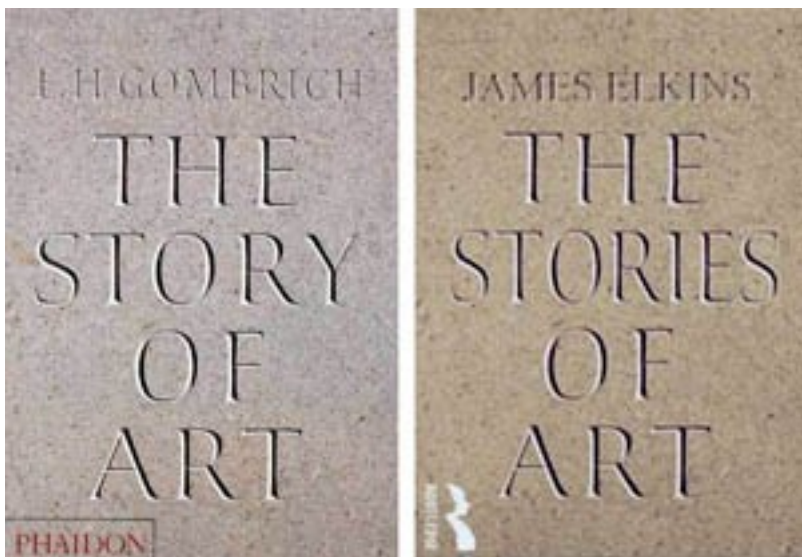

(a) Spring Landscape, from a manuscript of *Carmina Burana*.
Early 13th century. Bavarian State Library, Munich

(b) Hildebert and the Mouse, from a manuscript of St. Augustine's
De Civitate Dei, 1136-37. Cathedral Chapter Library, Prague.

P. STATE ADM. OF MON., FORMERLY PHOTOMETRIC INST., PRAQUE

Syntéza: Dějiny – Příběh/Příběhy (Gombrich vs. Elkins)

„V umění jako v památnících dějin umění se dnes odráží konec jedné tradice, tradice, jejíž ideál spočíval v pojmu dějin umění ve smyslu platného a uznávaného vyprávění o smyslu a průběhu všeobecné historie umění“. – „Konec dějin umění je koncem jednoho vyprávění: buď proto, že se vyprávění mění, nebo proto, že v dosavadním smyslu už není co vyprávět“

David Summers, *Real Spaces*, 2003

Real Spaces

World Art History and the Rise of Western Civilization

You know that poetry is more than a single thing, but of something whatever that passes from not being into being the whole cause is composing or poetry so that the production of all arts are kinds of poetry, and that craftsmen are all poets ... But ... they are not called poets: they have other names, while a single action detached from the whole of poetry - namely the business of meter and metres - is entitled with the name of the whole.

Plato, *Symposium*, 202a

INTRODUCTION: FROM REAL SPACE TO ART HISTORY

However the discipline of the history of art may have changed over the last few decades of theoretical and critical examination, it has continued to be an archival field, concerned with writing its subjects in spatial and temporal order, and with relating them to appropriate documents and archaeological evidence. Much of this work has been accomplished; there are now or less firmly established bodies of works in most fields, and it is to be expected that professional attention might turn elsewhere. To be sure, conservation and documentation have continued to authenticate artifacts in order to establish their market value, that is, for more than simply historical purposes, but the same archival and archaeological work also remains fundamental to the discipline of art history as a kind of history, and the 'provenance' of artifacts for sale do in fact place them in groups and series. If that is so, what implications are to be drawn from the fact that artifacts lend themselves to such spatiotemporal arrangements? What is the significance of the context with which a vessel from Teotihuacan found in a Maya burial may be at once identified as an import rather than the independent invention of some eccentric Maya potter? When human artifacts were assumed to be essentially form, the answer to this question was fairly simple. Artifacts belonged to styles, continuous characteristics of the imaginations of individuals and groups, from the expressions of which certain conclusions might be drawn about individuals and groups themselves. With the decline of formalism in art history, professional interest in such issues has passed from theoretical to practical in the sense that, while artifacts continue to be sorted, grouped and related, the interpretive dimensions of their basic activities have been an aide in favour of methodologies from other fields. Art has long been prone to reduction to problems in the psychology of visual perception, which is an obvious extension of the Western assumption that art taken altogether is about visual perception. The theories underlying more recent approaches to the interpretation of art, as I shall discuss presently, derive in one way or another from structural linguistics, and their emphasis is synchronous to the exclusion of the diachronic. The chapters of this book, however, proceed from a different starting point. What if historians of art, rather than writing out

DAVID SUMMERS

CONTENTS

PREFACE AND ACKNOWLEDGEMENTS

INTRODUCTION

CHAPTER 1

CHAPTER 2

CHAPTER 3

CHAPTER 4

CHAPTER 5

CHAPTER 6

CHAPTER 7

CHAPTER 8

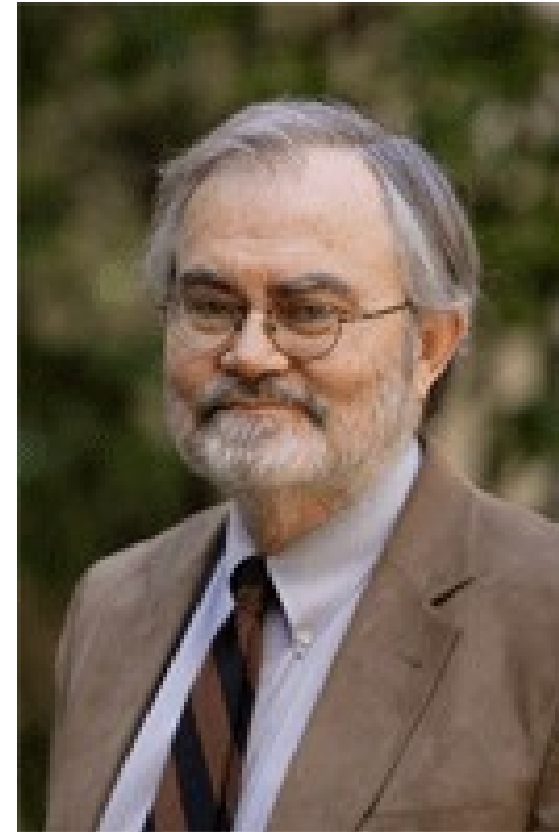
CHAPTER 9

CHAPTER 10

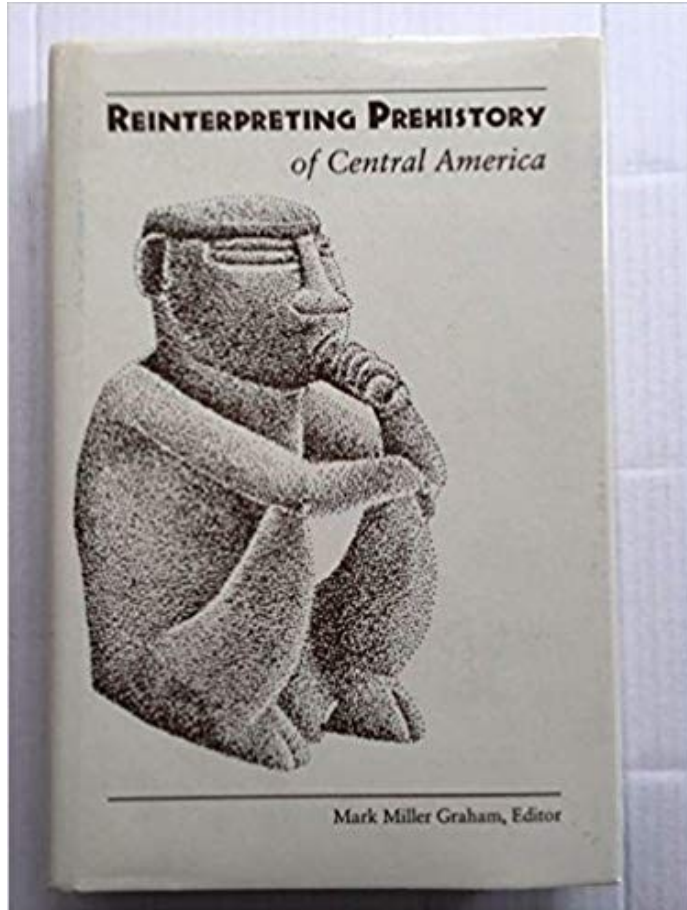
CHAPTER 11

CHAPTER 12

PHAIDON

Mark Miller Graham, *Art Journal* 1995

- *Stop fetishizing completeness!*
- *Eject the canon and thematize the content!*
- *Stop using the present generation of survey textbooks!*
- *The art history survey belong to a waning paradigm of art history. Let it wane.*

Tatána Petrasová
& Rostislav Švácha (eds)

Dějiny
umění
v českých
zemích
800–2000